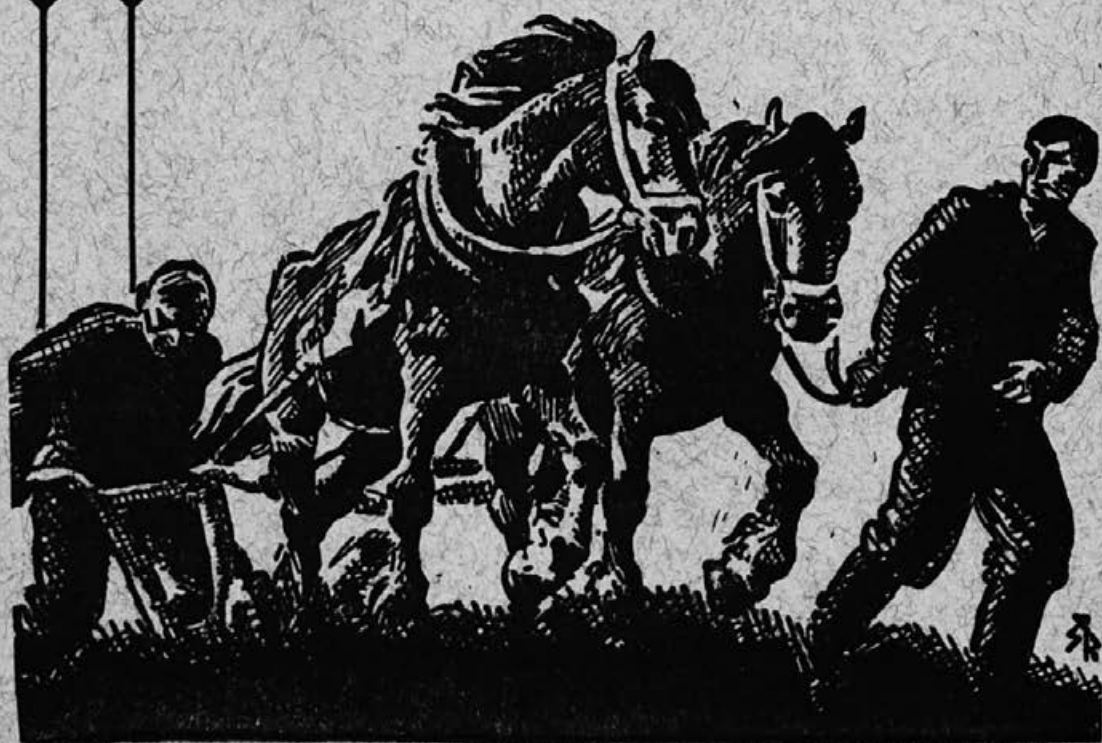

ŠT. 6. • JUNIJ 1940 • L. XVII.

M E S E Č N I K
Z A K M E T S K O
P R O S V E T O

G R U D A

VSEBINA

Anica Požar: Poletno jutro (pesem) — Za sebe, ne za druge! — Ivan Nemec: Naš svet med Ibrom in Moravo — Franc Sebjanič: Slovenci v Ameriki — Kako je v Rusiji? — D. K.: Kolonije — Razlaga tujih besed — S prosveto k svobodi! — Kmetke žene in izobraženke — Rojstvo v hiši — Naš vrt — Za kuhinjo — Martin Horvat: Z doma — Ivan Nemec: Sreča v valovih (povest) — Josef Knap: Puzta (roman)

Mesečnik za kmetko prosveto • Izhaja vsak mesec • Celoletna naročnina din 25.—, posamezna številka din 3.— • Rokopisov ne vračamo • Vse, kar se tiče uredništva, pošiljajte na naslov: Uredništvo »Grude«, Ljubljana, Pražakova ulica 11 • Uprava »Grude« je v Ljubljani, Pražakova ulica 11, kamor pošiljajte naročnino, oglase in reklamacije (pritožbe) • Poštno čekovni račun »Grude« ima št. 13.440

Urednik: Ivan Kronovšek • Izdaja Zveza kmetijskih fantov in deklet, oba v Ljubljani • Tiska Tiskarna Slatnar, d. z o. z. (Vodnik in Knez), Kamnik

Pomlad je tu!

Koleša,
motorji, vsi nadomestni deli

Splošna trgovska d. z o. z.
Ljubljana, Tyrševa cesta 33

Uprava sporoča

S to številko zaključujemo prvo polovico letošnjega letnika. Potrudili smo se, da so vsi naši čitatelji z »Grudo« zadovoljni. Nekateri naročniki pa tega niso upoštevali in se niso ozirali na težave, ki smo jih imeli v teh časih z zdajo lista. Še vedno nam dolgujejo zaostanke na naročnini. Vsem tistim zadnjikrat sporočamo sledeče:

1) Starim dolžnikom, ki dolgujejo naročnino še za leto 1937, 1938 in 1940, prilagamo položnice z označbo njihovega skupnega dolžnega zneska za vsa leta, v katerih so prejeli »Grudo«.

Prizadete prosimo, da nam dolžne zneske poravnajo najkasneje do 20. julija t. l., ker jim bomo sicer z julijem prenehali pošiljati »Grudo«.

2) Vse naročnike, ki nam še dolgujejo naročnino za leto 1939 in 1940 pa prosimo, da nam tudi po priloženi položnici nakažejo označene zneske, ker bomo sicer tudi njim v najkrajšem času primorani ustaviti »Grudo«.

3) Položnice prilagamo samo tistim naročnikom, kjer nimamo naših poverjeništev. Istočasno opozarjamo vsa poverjenišтва, da čimprej poberejo zaostalo naročnino.

Od novega leta so se stroški za tisk že dvakrat povišali. Kljub temu nismo zvišali naročnine in ostane kakor do sedaj din 25.— za vse leto. Hočemo, da bo »Gruda« po svoji vsebini in po nizki ceni dostopna najširšemu krogu naših ljudi.

Upamo, da nas vsi prizadeti razumejo! Ne prosimo ne za podporo in ne za miloščino, temveč le za to, kar nam dolgujejo. — Povdarjamo, da bomo po 20. juliju vse stare dolžnike, ki ne bi plačali svojih obveznosti, odstopili tiskarni in ne bomo krivi za večje stroške in druge posledice!

»GRUDA«

GRUDA

MESEČNIK ZA KMETSKO PROSVETO

6.

JUNIJ 1940

XVII.

Anica Požar:

Poletno jutro

*Iz dalje zvon v jutro pozvanja,
čez gore prihaja že dan,
in ptice bude se iz spanja —
in rosa se bliska s poljan.*

*Na oknu se nagelj razcveta,
ob njem rožmarin zeleni,
žar jutranji liste prepleta,
rdeči cvet v soncu žari.*

*Čez polja se pesem razlije,
prek dolov odmevi gredo,
do sonca se vzpno melodije;
čuj, kosci v jutro pojo.*

*Vse sanje so moje zbežale ...
Zavriskaj, fant moj, pod nebo,
in pesem za staro naj pravdo
nam kosci s teboj zapojejo!*

Za sebe, ne za druge!

Slovenija je lepa pokrajina. Tega se zavedamo mi sami, še bolj pa se tega zavedajo tujci, ki prihajajo v naše kraje in občudujejo njihove lepote.

Kaj pa prav za prav krasi našo domovino? Zakaj je tako lepa in prikupljiva, da vzbuja splošno občudovanje? Morda ste o tem že kdaj razmišljali? Če še niste, se potrudimo skupno.

Z lepoto smo že po naravi obdarjeni, to je res. Imamo skalnate planine, zelene griče, krasne doline, ravna polja, da o krajih, kakršen je Bled, niti ne govorimo. Ampak, to še ni vse. Naša dežela bi bila na splošno še kljub temu pusta in neprikupljiva.

Točen in resničen odgovor je dal neki ameriški Slovenec, ki je prvič obiskal svojo domovino in rojstni dom svojih staršev. Bil je ves navdušen nad lepoto svoje, do sedaj še nepoznane domovine. Ni se mogel načuditi razliki med Slovenijo in Ameriko; njegov užitek je presegal vsa pričakovanja.

Ves presenečen nad njegovo hvalo, sem ga nato vprašal, v čem in kakšna je razlika med njegovo novo in staro domovino? Pa mi je pojasnil, da je razlika v tem, ker je Amerika hladna, pusta, več ali manj neobdelana dežela, Slovenija pa je nasprotno pokrajina iz katere odseva domačnost in toplina, zlasti pa je skrbno in natančno obdelana. Vsak najmanjši košček, da, vsako ped slovenske zemlje z največjo skrbjo in odgovornostjo neguje slovenski človek. Če primerjamo, je Amerika enolična njiva, Slovenija pa krasen vrt. —

Zadovoljstvo me je prevzelo nad takšnim priznanjem, kakor bi prevzelo vsakega pravega sina slovenske zemlje. Če pa je tako, pravim našemu Amerikancu, potem ne hrepenite po povratku, ampak boste ostali tu, v lepi Sloveniji.

Nasmehnil se je mojemu mnenju, tako kot se nasmehne prevzetna deklica koprnečemu snubaču. Prav lepo mi je razložil svoje misli in svoje poglede. Govoril je suhoparno, vendar resnično, torej ameriškansko.

Kaj sem posnel iz njegovega odgovora, si lahko mislite. Če bi bile v Sloveniji možnosti za ameriški način življenja, potem bi ostal pri nas. Ali kaj pomaga, ko nimamo dolarjev in brez njih tudi naša lepota ne pomeni ničesar. Kljub prirodnim lepotam smo siromaki, sužnji zemlje in življenja.

Odgovor Amerikanca ni samo slučajnost, ni važen le za posameznika, temveč resničen nauk, zlasti za slovensko kmetstvo, za delavca in delovnega človeka sploh.

Slovenski človek, posebno kmet, je kmalu zadovoljen, vsaj na zunaj. Lepo ga pogledaj, prijazno se mu nasmehni, potrep-ljaj ga po rami, pa sta prijatelja. Če ga pa zraven še pohvališ, joj, potem ti že zaupa. In kadar ti zaupa, ga že imaš na svoji strani. Potem pozabi, da je trpin in človek. V notranjosti se mu vse to upira, vendar se ne more premagati. Ponižan je in ne najde dovolj moči, da bi se otresel vpliva. V takšnem razpoloženju postaja predmet izkoriščanja. Prihajajo brezvestneži, ki se smatrajo, da so poklicani za vodstvo delavnih ljudi. Lepo jih tolažijo, v sili pa odločno nastopajo, zlasti takrat, če odpoveduje njihova poslušnost.

Od takšnih »izvoljencev« se pustijo naši ljudje omamljati leto za letom. Žejne prepeljavajo preko vode in vendar jim verjamejo, da so za to določeni. Zato je potrebno in skrajni čas, da se naši ljudje le nekoliko bolj zamislijo v svoj položaj. Odgovor Amerikanca je zelo podučen. Lepota še ni vse. Brez nje lahko živiš. Je sicer prijetna očem in srčnim občutkom, nikoli pa ni rešilna za naš življenjski obstanek.

Radi tega delajte to in tako, kar se vam izplača, kar vam daje dohodke in kar vam dela življenje udobnejše. Ne bodite tlačani sebi in še manj drugim, zlasti tistim, ki vas izrabljajo in izkoriščajo. Živimo pošteno, vendar najprej za sebe, potem šele za druge!

Pri vsem pa imejmo smisel za skupnost. Podpirajmo se in pomagajmo drug drugemu. Končno smo le medsebojno odvisni

in navezani na neko skupno življenje. Delajmo za vaško skupnost, ki je zagotovilo, da bomo z združenimi napori ugonobili tlačanstvo, ki še danes uničuje življenje

slovenskega podeželja. Le v tem pravcu si bomo v sklopu kmetsko-mladinskega gibanja zagotovili takšno življenje, ki odtehta naše delo in trpljenje.

Ivan Nemec:

NAŠ SVET

MED IBROM IN MORAVO

VI.

Če ob zaključku še enkrat pogledamo deželo od Kraljeva do Raške, od Raške do Mitrovice in nazaj proti Novemu Pazarju do Čačka, najdemo povsod isto značilnost, ki se izraža iz vse naše zemlje. Povsod je toliko lepote, toliko naravnega bogastva, da se človek lahko upravičeno vpraša, kako dolgo bo še to narodno premoženje služilo samo slepemu izkoriščanju?!

Ko se znajdeš v senci gozdov izpod Golije, ali v češpljevih vrtovih okrog Ivanjice in Čačka, šele takrat popolnoma občutiš tisto moč, ki izvira iz zemlje. Neka nevidna sila te prevzame, ko gledaš tiste ponosne jelke, ogromne bore in ravne smreke, dolge vrste češpljevih dreves, vmes pa je deviška zemlja, ki rodi koruzo in pšenico...

Bele črede ovac so kakor živi oblaki v daljavi. Skrbno prebrskajo vsako travico in vsak kamenček in prinašajo mnogo koristi kmetskemu človeku, ki v opankah in v šajkači tako zvesto služi svoji zemlji. Tako zvest je ta kmetski trpin, tako zaverovan v samega sebe, da niti ne opazi, kako odhajajo dobrate preko njegovih trdih žuljev, doma pa ostaja samo proja* in fižol.

Skromni so ljudje pri vsem bogastvu, ki ga zemlja nudi. Skromni in prepotrpežljivi, ker bi sicer ne prenesli vseh dogajanj, vseh težav in bremen, ki se kopičijo na njihovih hrbtih.

Nekaj lepega in zavidevanja vrednega pa sem zlasti opazil med ljudmi okrog Čačka, Kraljeva in sploh v tistem delu dežele, kjer ne nosijo fesa in turbana. Opazil sem, kar zelo primanjkuje nam, ponos, ki prihaja do izraza tudi pri najbolj raztrganem in revnem kmetskemu človeku. Takoj moram poudariti, da v tem ponosu ni domišljavosti, ni napihnjenosti in vseh temu podobnih sla-

bosti, ampak tisti prirodni ponos, ki ga zaman iščeš med nami. V nasprotju z našim hlapčevskim in klečeplaznim značajem najdeš pri teh ljudeh tisto privlačno zavest samega sebe, da o čutu manjvrednosti sploh ne govorim. Tistih ponižnih, sramežljivih in svetohlinsko navdahnjenih ljudi med Ibrom in Moravo ni, zato se človek tam počuti res sproščenega, toplo mu je v duši, ker lahko bere z obrazov, da ima oprava z ljudmi, ne pa s pokvčkami, hinavci in ponižnimi hlapci.

Skozi vse to pa se narahlo sveti tista naravna pristnost; pokvarjenost še ni zašla v vasi, zato povsod naleti na neprisljenost, kar tako privlačno vpliva na tujca, ko se pozdravi z domačinom v opankah.

* proja je neslan, iz debele koruzne moke pečen kruh.

Poleg plemenitega ponosa, skromnosti, nepokvarjenosti in povezanosti s svojo zemljo, kar se med Ibrom in Moravo značilno prikazuje, pa ljudem vendarle nekaj manjka, kar bi jih napravilo še bolj privlačne. Rekel bi, da so bili prepuščeni preveč samemu sebi, nihče jim ni pokazal pota, da bi se njihove lastnosti še bolj povrednotile in poplemenitile, kar prav gotovo ne bi škodovalo njihovi notranji vrednosti. Zdi se mi, da so šolanci v teh krajih delali celo nasprotno tistemu, kar bi se nujno moralo storiti za napredek ljudstva. Šolanci so prav za prav v teh krajih še mnogo bolj oddaljeni od naroda kakor pri nas. Rekel bi, da je šolan človek v teh krajih, z majhnimi izjemami, smatral kmetstvo za bedake in živino, kar prav značilno prikazuje tista znana srbska: »Nemoj, da si seljak!« Vsaka griza, ki je količkaj pogladila kakšno šolsko klop, se ti bo obregnila: »Nemoj, da si seljak!« — kakor da bi zagrabila učenost z največjo lopato. Prepad med mestom in deželo je vsekakor v teh krajih mnogo večji kot pri nas. Pri vsem tem pa me je razveselilo dejstvo, da se kmeti ljudje kaj malo brigajo za takšno meščansko miselnost in za njihove psovke. Ponekod sem celo opazil, da kmeti človek smatra meščana

za manj vredno bitje, ki ni sposobno za trdo življenje, ker ga vsaka sapa lahko podere, zato vidijo v njem le slabiča, kar je po njihovi miselnosti nekaj najslabšega. Sploh pa kmeti ljudje po svojih naravnih načelih in treznem razmišljanju tako krepko predstavljajo vrednost našega rodu, da smo lahko vsi skupaj veseli bodočnosti, ki prihaja. Bodočnost bo prav gotovo pokazala, koliko zdravih sil se bo dvignilo, koliko novega in krepkega se bo porodilo v prav tako zdravem duhu za napredek človeštva in našega rodu.

Prve zarje vstajajo v nove dni! Na vseh koncih naše domovine, ne samo med Ibrom in Moravo, pa se dviga — naravnost iz zemlje — ven iz narave, tista mogočna sila in zdravje naše krvi, ki bo strla vse okrove in očistila, kar se je pokvarilo. Vse bo poginilo v novi nenadkriljivi rasti, toda takrat bo tudi na tej zemlji pravično razdeljen kruh po številu žuljev, po resnični vrednosti in ne samo po lepem obrazu ter po »babu in stričevima« (po naše: nekaj dosežeš le, če imaš »žlahto« ali dobre zveze), kakor pravijo Srbi.

Takšen je današnji razvoj in nobena sila ga ne more zaustaviti!

(Konec)

Franc Šebjanič:

Slovenci v Ameriki

Življenjske prilike

Splošno je bilo in je še danes razširjeno mnenje, da se v Ameriki »cedita med in mleko«; marsikdo je namreč vedel povedati, da se že malenkostno delo naravnost bajno plačuje, da se ljudje oblačijo in živijo neverjetno razkošno itd. Potemtakem bi bili vsi priseljenci — tako tudi Slovenci — ne samo dobro preskrbljeni za vse življenje, temveč tudi deležni neštetihi udobnosti in blagov, o katerih se v »stari domovini« človeku lahko samo še sanja. Kaj pa, nekaterim našim »Bohunkom« (»Hunkijem« itd.)* je Amerika res postala »nevesta«, kakor pravi g. Trunk; s trdim in nemalo napornim delom so si prislužili lepe dolarje. Če se jim je tudi v bodoče smehljala sreča, so se potem kdaj pozneje — kot pravljični in že prislovični

»bogati strici iz Amerike« — vrnili v rodne kraje ali pa tako čez noč zapustili komu milijonsko dediščino. — Mnoge pa je začelo življenje takoj spočetka neusmiljeno pestiti; borili so se za najnujnejše življenjske stvari, grabili za priložnostnimi zaslužki, gladovali, zmrzovali in delili n. pr. usodo Adamičevega Martina Cerkovnika,** ki je sam »vdril« v ječo in to iz razloga, da bi imel streho, da ne bi stradal — končno pa se je dal kot komunist (vložil je ovadbo zoper sebe in si nabasal žepe s takozv. »rdečim« tiskom) na državne stroške izgnati v domovino. Mnogo slovenskih izseljencev so pustolovska nagnjenja, gonje za skorjo kruha duhovno in telesno strla. Amerika jih je takorekoč po-

* zasmehljivka

** L. Adamič: Kriza v Ameriki (življenjska zgodba M. Cerkovnika)

vsem ukanila. V lepi in življenjski Zor-
manovi pesmi takole govori o tem izse-
ljenec:

Šel sem. Trde žulje dal je svet
in cekinov pičlo vsoto;
še za hišico me ukanil je,
za prelepo nje lepoto.

Življenjske prilike naših ljudi pa so se
le ustalile. Velika večina je namreč dobila
primerno delo, se naučila jezika — po-
tem pa je že šlo. Slehernik izmed teh si
je morda kmalu postavil ognjišče ter po-
vabil v Ameriko še koga izmed svojcev;
tako se je in se še — v prijateljskem, do-
mačem krogu — prebija skozi življenjske
nevšečnosti. Najtežje so se v nove prilike
uživele seveda izseljenke, ki so kot mlada,
upapolna dekleta zapustila domače kraje.
Sprva so kot samostojne delavke delale po
tovarnah v New Yorku, Clevelandu in
drugje; prav tako kot moški so bile tudi
one »bourderji« (podnajemniki, stanoval-
ci) pri slovenskih družinah kje v pred-
mestnih krajih. — Sploh je med našimi
izseljenci »bourderstvo« močno cvetelo.
Družine so si z »bourderji« namreč gmo-
tno precej pomagale, včasih pa je bila v
tem tudi kal demoralizacije.

Prvotni slovenski izseljenci so se mnogo
pečali s krošnjarstvom, trgovanjem — pri-
vlačilo jih je tudi iskanje in izpiranje zla-
ta itd. — danes pa so Slovenci gotovo za-
posleni v največjem številu kot tovarniški,
industrijski delavci. Veliko število naših
ljudi je — posebno v ZAD — rudarjev;
marsikateri od teh je že postal žrtev rud-
niške nesreče ali stavke. Ostali Slovenci se
potem ali pečajo s trgovino, obrtom, go-
stinstvom itd. ali pa s poljedelstvom, vino-
gradništvom in živinorejo (California itd.).
Večina argentinskih Slovencev se sredi
nepreglednih pamp* udinja na tujih vele-
posestniških »čakrah« (kmetijah), kjer
prebivajo v takozvanih rančih, iz blata in
slame zgrajenih nizkih kočah, ki jih po-
kriva pločevinasta streha. Dokajšnje število
naših ljudi, predvsem sinov in hčera
slovenskih izseljencev, se je že tudi izšo-
lalo in »stopilo« v življenje v različnih
intelektualnih poklicih (zdravniki itd.).

* pustinja z veliko travo

Družabno življenje ameriških Slovencev
pa se je v večini slučajev oblikovalo pred-
vsem s poudarkom na narodnostnem (vča-
sih tudi na narodnostno-verskem itd.),
skupnostnem čutu; to je bilo mogoče, v
kolikor toliko strnjениh, čeprav malih slo-
venskih naselbinah. Sprva je bila središče
oziroma izhodišče življenja v teh naselbi-
nah gostilna — ali pa tudi cerkev. Pivnica
je bila obenem tudi trgovina, posredoval-
nica itd. Tu si je lahko slovenski izseljenec
kupil parniški vozni listek in takorekoč
vse. »Saluner«* pa je po navadi opravljal
celo neke vrste notarske posle, bil ženi-
beni posredovalec in podobno. Pozneje so
Slovenci seveda dodobra navezali stike z
anglosaškim in ostalim priseljeniškim sve-
tom. Kakor hitro pa so nastopile povoljne
razmere (povečanje slovenske naselbine
itd.), je v naselbini na mah vzcvetelo dru-
štveno življenje; le-to je za naše izseljence
v vseh pogledih bistvene važnosti.

* gostilničar

Mogočnost ameriških »hiš«, ki jih poma-
gajo dvigati tudi žulji naših izseljencev

Kako je v Rusiji?

Pred kratkim je v veliki dvorani Delavske zbornice v Zagrebu predaval ravnatelj Direkcije za zunanjo trgovino g. dr. Rudolf Bičanić, ki je bil član jugoslovanske delegacije za trgovinska pogajanja z Rusijo o svojih vtisih o Rusiji in o njenem glavnem mestu Moskvi. Beograjska »Politika« je objavila to predavanje skoro v celoti, mi pa bomo priobčili najzanimivejše podatke, ki bodo prav gotovo zanimali naše čitatelje.

V uvodu je predavatelj najprej ugotovil, da je v današnjem času zelo interesantno vedeti, kako je prav za prav v Rusiji, zlasti zato, ker jo nekateri prikazujejo kot raj, drugi pa na vso moč trde, da je pekel.

Najbolj značilna poteza Sovjetske Rusije je njena veličina in prostranost. Saj je 85-krat večja kakor naša država in 300 krat večja kakor banovina Hrvatska; v njej pa živi 12 krat več prebivalcev kakor v Jugoslaviji. Tam se rodi vsako leto toliko ljudi, kolikor jih ima Finska. Radi tega so Rusi trdili, da jim ni bilo potrebno osvojiti Finske, ker se jim prav za prav vsako leto rodi po ena Finska.

Železniške proge gradijo v Rusiji na tisoče in tisoče kilometrov daleč. Železniški vagoni niso kakor pri nas po deset in petnajst ton, ampak po petdeset ton. Mnogo širši so tudi železniški tiri in ulice v Moskvi; kanali so zgrajeni širokopotezno in je Moskva mesto, iz katerega se lahko pripelješ do petih morij.

Sovjetska Rusija ni dežela nereda in zmešnjav, temveč dežela reda in organizacije, kjer se vsi pojavi anarhizma in nereda odločno zatro. Življenja in napredka ljudstva ne sme ovirati ne poedinec in nobeno drugo delovanje, ki bi bilo naperjeno proti obstoječemu redu. Posameznik se v Rusiji izgublja in njegov pomen lahko označimo s tipično rusko besedo »ničevó« (nič). Vsak se mora pokoravati skupnim interesom.

Smisel za red je najbolj viden na moskovskih ulicah. Tam smo opazili pred trgovinami dolge vrste meščanov, ki mirno čakajo,

da pridejo na vrsto. To je tako zvani »očered«; ljudje pa ga imenujejo »hvast«, po naše vrsta. Takšne vrste se ne vidijo le pred trgovinami, temveč tudi pred drugimi obratovalnicami. Če si n. pr. hočeš kupiti časopis in je pred tabo že več kupcev, se moraš brez velevanja postaviti v vrsto. Nekdaj, pred vojsko tega ni bilo. Takrat so se ljudje prerivali z lakti in segali preko glav.

Kljub temu, da produkcija vseh potrebščin naglo napreduje, za enkrat še ne morejo zadovoljiti vseh kupcev. Radi tega so nastale omenjene vrste ali »repi«. V ostalem pa, pravi dr. Bičanić, so tudi nam prišli »repi«: po protokolu smo morali priti na pogajanja v žaketu (črna svečana obleka, po naše nekaj frak — op. ur.) in so se nam člani sovjetske delegacije lahko smejali, ker so oni prišli v povsem običajnih oblekah, kakor se pride na navaden poslovni razgovor.

Posebno pa se v Sovjetski Rusiji opazi, da se povsod veliko dela in si prizadevajo in želijo, da bi vcepili do dela ljubezen in spoštovanje. Človek ima vtis, da se tamkaj ljudje ne zabavajo kot marsikje pri nas, ko po kavarnah tekmujejo, kdo bo popil več brizgancev, temveč uživajo v delu in da si štejejo v zabavo, kdo bo več naredil. Tempo dela sicer ni tako hiter in avtomobili v Moskvi ne dirjajo tako kakor v Ameriki, v Parizu ali v Londonu, vendar se vse dela bolj pospešeno kot pri nas.

Javne zgradbe in ustanove so zidane zelo prostorno in tudi razkošno. Podzemeljska železnica v Moskvi je zgrajena posebno razkošno, obdana z marmorjem in okrašena s številnimi umetniškimi izdelki. Zanimivo je opazovati, ko se s tako razkošno železnico, ki je tudi sijajno razsvetljena, vozijo skromno oblečeni ljudje.

Javna dela so v splošnem ogromna. Višek velikopoteznosti pa predstavlja »Dvorec Sovjetov«, ki je visok 416 m in je največja zgradba na svetu. (Ljubljanski nebotačnik je na primer visok 76 m — op. ur.) Velika dvorana v tem dvorcu ima 20.000 sedežev, preko odra pa lahko vozijo v primeru voja-

ških parad tanki in popolni eskadroni konjenikov.

V Sovjetski Rusiji se mnogo razpravlja o izvrševanju velikih javnih del. V južnih krajih Rusije so zgradili kanal, ki je 270 km dolg in je bil izgotovljen v 45 dneh. Pri tem so delali vsi prebivalci teh krajev v ozkem sodelovanju z vlado. Ta kanal sedaj namaka 140.000 ha zemlje, na kateri odlično uspeva bombaž. Poleg tega pa daje dovolj vode ozemlju, ki meri 500.000 ha.

Dohodki ruskih državljanov niso enaki. Gospodinska pomočnica ima mesečne plače 200—300 rubljev, ravnatelj tovarne pa 5 do 6000 rubljev. So pa tudi umetniki, ki imajo od 20 do 30.000 rubljev mesečnih dohodkov. Če primerjamo vrednost rublja po službenem tečaju, je 1 rubelj vreden 10 din. Toda po kupni moči je vreden 1 rubelj od 1.50 do 2 din.

Seveda so življenjske prilike v Rusiji in pri nas zelo različne in jih nikakor ne smemo številčno vzporejati z našimi. Pri nas izda uradnik, delavec ali obrtnik, v splošnem mali človek, 30 do 40 % svojega zaslužka za stanovanje. Tam pa izda mali človek za stanovanje 2, 3 do 5 in največ 10 % od svojega mesečnega zaslužka. Stanovanje se plača z ozirom na prostornino in opremo. Stanujejo zelo skromno in smo v tem oziru pri nas na boljšem. Zlasti srednji in višji sloji stanujejo v Sovjetski Rusiji slabše kot pri nas.

Vsa stanovanja so državna in jih oddaja moskovski sovjet. Tam si ne morete najeti stanovanja po svoji volji ali želji, kar je povsem razumljivo, če pomislimo, da je imela Moskva pred 20 leti 2.000.000, sedaj pa ima 4.000.000 prebivalcev. Ker privatniki niso gradili, pa čeprav je država zelo mnogo gradila, vendar ni bilo mogoče zgraditi toliko stanovanjskih hiš za to ogromno število prebivalstva. Navadno ima tri, štiri in tudi po pet stanovanj le eno kuhinjo. Naše gospodinjice najbrže ne bi bile s tem zadovoljne in izgleda, da tudi ruske gospodinjice niso zadovoljne, ker druge drugim gledajo v lonec in se prepirajo za boljši prostor na štedilniku. Sedaj lahko gradijo svoje hiše tudi posamezniki, toda stanovanj ne morejo sami oddajati v najem.

Glede obleke je tam obilo težav. Ljudje so oblečeni precej skromno, tudi ženske in tudi tiste, ki bi se lahko mnogo boljše oblačile. V poslednjem času se pojavlja v tem oziru vidno izboljšanje. Ženske se že ozirajo na modo in se lepoticijo. Kar se tiče moških, polagajo na modo največjo pažnjo mladi oficirji. Zlasti je opaziti, da v Sovjetski Rusiji skoraj vsi nosijo čepice mesto

Sedanji ruski poslanik v Bukarešti gosp. Lavrentijev je bil pred časom na službenem obisku v Jugoslaviji. Posetil je tudi Šumadijo, kjer mu je med potjo mali kmetski fant poklonil šopek poljskega cvetja, kakor kaže naša gornja slika

klobukov; klobukov ne nosijo niti ministri. Ko smo prišli s klobuki na glavi, so nas ljudje začudeno gledali in govorili: »Vidite, Amerikanci!« Niti pomislili niso, da smo z Balkana. Prve dni se nam je zdelo, da so tam prav vsi enako oblečeni. Na ulicah je izgledalo, da ni več meščanskega sveta. Imeli smo vtis, kot da smo v delavski četrti kakšnega evropskega vele mesta. Pozneje smo le opazili razliko. Opazili smo razliko v kakovosti blaga in okusno izdelane obleke. Lahko je ugotoviti, da se državna uprava prizadeva za izboljšanje preskrbe z oblačili in so uspehi že precej vidni. Obleka se v zadnjem času že lahko dobi in je mogoča že tudi izbira, tu pa tam pa je treba na dobavo še počakati.

Z ozirom na skromnost v obleki in pri stanovanju je treba omeniti, da je hrana dobra, ponekod pa celo odlična. To smo hitro uvideli. Kljub temu smo si mislili: dobro, sedaj je v Sovjetsko Rusijo prispela neka delegacija iz tuje države, ki je potrebovala za potovanje do Moskve 20 let in Rusi so sklenili, da nas pogostijo!

Pozneje so nam tako mimogrede omenili glede 20 letnega potovanja v Moskvo, pa sem jim odgovoril, pravi dr. Bičanič, s tisto prigodbo iz Svetega pisma, o izgubljeni ovčici, ki se je zadnja vrnila in je zato bila najdražja od vseh.

Mi smo resno mislili, da nas gostijo, toda pozneje smo videli, da v Sovjetski Rusiji mnogo in dobro jedo. To je potrebno tudi radi ostre klime; zima je zelo ostra in je treba tudi izdatne hrane. Radi zime se vse trgovine in obratovalnice, razen tistih z življenjskimi potrebščinami in pisarne, odpirajo šele ob 10. uri dopoldne. Pač pa se v mnogih tovarnah, zlasti pa v tistih za izdelovanje orožja, dela neprestano noč in dan. Sicer se pa življenje še dokaj počasi razvija in bi lahko v 6 urnem delovnem času delali z živahnejšim tempom.

Izredno poceni pa so v Sovjetski Rusiji zdravila. Radi tega smo se tudi odločili, da jih nekaj nakupimo na podlagi našega trgovinskega sporazuma. Tudi predmeti za širšo uporabo so silno poceni. Tako stane škatljica vžigalic 3 kopejke, kar znese naših pet par. Kilogram soli stane 11 kopejk (16—20 par), meso, mast, mleko itd. pa ima skoro isto ceno kakor pri nas. Prav tako poceni je električna struja in stane kilovatna ura 25 kopejk (do 1 dinarja).

Ljudje niso posebno varčni in so brez smisla za štednjo. Pravijo, da štednja ni potrebna, ker lahko vsakdo najde zaposlitev in s tem zaslužek. Sicer so pa vsi zavarovani in dobi vsak človek, ko dopolni 60. leto starosti, neke vrste pokojnino.

Na moskovskih ulicah je ogromen in živahen promet. Tujcu pa takoj pade v oči, da ni privatnih trgovin in so tvrdke opremljene s tekočimi številkami in z označbo obrata. Pač pa obstajajo tržišča za prodajo kmetijskih proizvodov, takozvani »kolhozni rinok«, kjer prodajajo kmetje svoje pridelke povsem svobodno. Cene so za 20 do 30 % višje kot v državnih prodajalnah, ker je navadno blago sveže in boljše.

V Sovjetski Rusiji velja pravilo, da ima lahko vsakdo dohodke le od svojega dela, kar je povsem pravilno in upravičeno. Tam dela vsak: mož, žena in otrok. Tudi prihranki se lahko koristno nalagajo in znaša obrestna mera 4½ %, denar pa se lahko dviga brez odpovedi.

Tam obstoja tudi privatna lastnina. Po ustavi je mogoče imeti privatno lastnino, ki je pridobljena z delom ali s štednjo. Ta pravica se nanaša na domače predmete, domače gospodarstvo, osebno potrošnjo in udobnost. Ustava priznava tudi dedno pravico na gornje stvari. Tisti, ki imajo dovolj denarja, si lahko kupijo tudi avtomobil in sicer tako zvani narodni avtomobil, ki stane 12.000 rubljev; z njim pa si nihče ne more delati zaslužkov. Glavna značilnost njihovega sistema je, da ne more nihče proizvajati kakršne koli stvari, kjer bi drugi delali za njega.

Beg iz vasi v mesta je ponehal, ker je tudi kmetско delo postalo donosno. Organizacija kolhozov, to je skupnih gospodarstev, je uspela, ker se poslužujejo najmodernejših strojev (traktorjev itd.) in vseh pridol-

Ruski poslanik g. Lavrentijev si je ogledal tudi prostore in naprave venčачke vinogradniške zadruga in se je pri odhodu od kmetov-zadružnikov iskreno poslovil

bitev znanosti. Povprečni kolhoz ima okrog 1500 ha zemlje in pride na vsak kolhozni dom po 20 ha. Po tem je videti, da imajo mnogo zemlje. Če bi pri nas razdelili zemljo na ta način, bi vsak dom ne dobil niti dvorišča.

Dr. Bičanić je gledal film »Dvignjena brazda«, ki prikazuje, kako gre 25.000 delavcev na delo k organizaciji prvega kolhosa. Nadalje, kako kmetje z velikim nezaupanjem sprejmejo to novost, kakor je navadno povsod. Tudi tam so na vsa gesla vedno odgovarjali: »Njet, mi nočemo kolhozov!« V filmu se nadalje prikazujejo vse nasilne metode, ki so se jih posluževali, da so prisilili kmete na nov način gospodarstva, pozneje pa tudi prikazuje vse dosežene uspehe.

V Sovjetski Rusiji posvečajo izredno pažnjo svoji oboroženi sili in si prizadevajo, da bi zanj vzbudili pri ljudstvu čim večjo priljubljenost. Moč njihove vojske dokazuje odlična izvežbanost, disciplina in oboroženost. To se je moglo videti na proslavi prvega maja v Moskvi, ki je bila velikanska manifestacija njihove vojaške moči. Pri pa-

radi so sodelovali ogromni tanki, topovi in vse drugo moderno orožje. Kdor je to opazoval, mu je bila takoj razumljiva zunanja politika Sovjetske Rusije in ugled, ki ga uživa v svetu.

Vojska s Finsko se napačno prikazuje, kar je krivda sovražne propagande. Tu govorijo o njej kot o neki neprijetnosti, ker sicer ne streme za osvajanjem tujih ozemelj in poudarjajo, da se za spor s Finsko ni brigala Sovjetska država, temveč samo Lenjingrajsko vojaško okrožje.

Pri nas je bilo po našem povratku veliko zanimanje, ali nas bo Rusija branila v primeru potrebe. Seveda, je to najbolj lagodno stališče — čakati, da nas bodo branili drugi. Vendar smo dobili vtis, da tudi tam iskreno želijo, da bi bila Jugoslavija urejena in močna država.

Takoj v začetku, po našem prihodu v Moskvo, smo občutili nekakšno nezaupljivost, ki pa je takoj popustila, čim smo se pričeli razgovarjati v istem jeziku in smo se tudi odlično razumeli. Kljub različnosti družabnega in političnega reda vendar prevladuje osnova skupne slovanske kulture.

D. K.:

Kolonije

Vzroki sedanje svetovne vojne so — kakor več ali manj sploh vseh vojn — gospodarske narave. Gre za gospodarske koristi, ki si jih posamezne države skušajo priboriti s pomočjo orožja. Eden izmed važnih vzrokov so tudi kolonije. To so ozemlja v raznih delih sveta, ki jih imajo evropske države, da iz njih črpajo prirodno bogastvo. Če hočemo pravilno razumeti, kaj je pripeljalo do nove svetovne morije, moramo poznati poleg ostalih nasprotij tudi vprašanje kolonij, ki je tudi za sedanjo vojno značilno in pomembno.

Predstavniki Nemčije so že dolgo pred začetkom vojne zahtevali, da se svet razdeli tako, da bodo tudi Nemci kot siromašen, proletarski narod, prišli do zemeljskih bogastev — surovin, ki jih doma nimajo dovolj.

Anglija in Francija pa imata dovolj surovin, ker jih dobijo — iz kolonij. Kolonije so s svojim neizčrpnim prirodnim bogastvom pripomogle zlasti Angliji, da je postala svetovna sila. Poglejmo, kako je nastalo njeno kolonialno carstvo.

Za vse glavne evropske države se je začela doba razvoja in napredka pred približno 500 leti, ko so bili odkriti do tedaj ne-

znani kontinenti (deli sveta): Amerika, deli Afrike in Azije in Avstralija ter uvedene prometne zveze z njimi. Takrat se je začela zlata doba imperijalizma, ko so v Evropo prihajali nešteti do tedaj neznani pridniki in rudnine in so se odprla za evropske izdelke v teh deželah velika tržišča.

Španija in Portugalska začneta

Španci in Portugalci so prvi začeli osvajat novo odkrite dele sveta. Med obema državama se je vodila huda borba, kdo bo zasedel posamezne zemlje. Spor je moral rešiti sam papež, ki je dodelil polovico zemeljske krogle Špancem, polovico pa Portugalcem. Tako so v pohlepu po novih ozemljih odhajali mornarji na daljna večletna potovanja. L. 1519. so Španci pripravili prvo potovanje okoli sveta in res je Magelanova ekspedicija po 3 letih prvič objadrala zemeljsko kroglo. S tem je Španija dobila nadmoč in ko je portugalski kralj umrl brez potomcev, je Španija zavzela ves do tedaj odkrit svet in postala tako »dežela, kjer nikoli ne zaide sonce«, saj je vladala po vseh delih sveta.

Francija nastopi

Kljub vsemu bogastvu, ki je dotekalo iz vseh delov sveta v Španijo, je država radi zastarele državne ureditve začela propadati. Na njeno mesto je prišla njena sosedica — Francija. V 16. stoletju je imela Francija svoje kolonije v Severni in Južni Ameriki, kjer so imeli njeni izseljenci krvave boje s Španci.

Anglija sledi

Medtem pa je nastopil nov nasprotnik obeh — Anglija, ki je — od vseh strani obdana z morjem — zgradila močno mornarico. Španija je z veliko silo (130 ladjami, 2.500 topovi in 32.000 mornarji) krenila nad Anglijo, da jo stre enkrat za vselej. A zgodilo se je narobe, Angleži so potolkli špansko vojsko in takrat je bila rojstna ura angleškega svetovnega carstva.

Toda Anglija je morala voditi še mnogo borb z nasprotniki za posamezne dele sveta. Vojskovala se je s Holandijo in Francijo za Indijo, ki jo je po l. 1770. osvojila in jo drži še danes. Medtem so se Angleži topli s Francozi za Kanado in jo po hudih in dolgotrajnih bojih zavzeli.

Borbe za Afriko

Za Indijo in Ameriko je prišla na vrsto Afrika, kjer so se dolga leta vršile najbolj ostre in brezobzirne bitke. Francozi so z velikimi človeškimi in denarnimi žrtvami zavzeli pokrajino Alžir l. 1830. V sporazumu z Anglijo sta si obe sili delili ostale pokrajine. Pri tem pa se je pojavil nov tekmeč — Nemčija. Francozi so bili prisiljeni, da so odstopili Nemcem del pokrajine Kongo, da so lahko zasedli drugo deželo — Maroko. To ni bilo po godu novemu nasprotniku — Italiji, ki je tudi hotela dobiti kos afriške zemlje in je zato sklenila z Nemčijo vojno zvezo proti Franciji. In dobila je pokrajino Tripolis.

Anglija pa medtem ni mirovala. Prežala je na najbogatejšo afriško pokrajino — Egipt. Vladar Egipta, Ismail paša, je bil velik razsipnik; v 12 letih je zapravil nič manj in nič več kot 25 milijard dinarjev! Angleške banke so pridno posojale in čakale, da jabolko dozori. Jabolko je dozorelo in odpadlo. Paša je radi dolgov moral pobegniti, nastali so upori. Anglija je poslala vojsko in deželo zasedla.

Zdaj je bil ves severni del Afrike razdeljen, Anglija, Francija in Italija začno pro-

dirati proti jugu v Sudan in v Abesinijo. Z angleško podporo so najprej Italijani leta 1870. napadli Abesinijo. Bili so pa poraženi in so se morali umakniti. Ostali sta še Anglija in Francija in se zadeli s svojimi zahtevami. Nastalo je napeto razmerje. Obe strani pretita z vojno, a diplomati so spor izgladili, Anglija je dobila Sudan, Francija pa pravico svobodnega izhoda na reko Nil kot rečno pot. Angleži so hitro začeli izkoriščati pridobljena ozemlja in jih širiti, izdelali so načrt železnice, odprli so rudnike in njihov lastnik gospod Cecil Ros je imel l. 1890. od zlata in dijamantov iz teh rudnikov 250 milijonov dinarjev dobička. Zato je ob vsaki priliki zatrjeval: »Vsa Afrika mora postati angleška.«

In Anglija se je vneto širila proti jugu. V napotje ji je bila svobodna republika Burov, potomcev holandskih naseljencev. Angleži so hoteli zemljo za vsako ceno in so l. 1899. napovedali vojno. Poslali so nad Bure 300.000 mož, burska vojska je pa štela komaj 50.000 tisoč, a se je junaško branila cela 3 leta. Šele ko so Angleži ujeli 40.000 Burov, 4000 pobili in nekaj tisoč ranili, so burski generali podpisali mir in Anglija je dobila do tedaj svobodno republiko Burov za ceno 75 milijard dinarjev in 30.000 ljudskih žrtev.

Borbe za Azijo

Ko je Anglija vzela Franciji dele Indije, si je ta poiskala zameno v delih širne Kitajske države, kateri je trgala važnejše kose. To je dovedlo do dveletne francosko-kitajske vojne, kjer so dobili Kitajci poraz, Francozi pa pokrajini Tonkino in Anam. Tako posedujejo danes Francozi v Aziji predele, ki so za polovico večji od Francije.

Angleži so se usidrali v Indiji. Domačini so se leta 1875. uprli, a novi gospodarji so upor z vso strogostjo zadržali.

Tako so si polagoma velike sile razdelile ves svet. Kar je še ostalo otokov po Tihem oceanu, so jih zasedli Američani. Vsa zemlja je bila razdeljena in zdaj so se začeli ponovno boji med državami za ta posestva.

Versajska delitev

Prvo spremembo v kolonialni posesti je povzročila svetovna vojna.

Nemčija je bila premagana in zmagovalci Angleži, Francozi, Italijani Američani in Japonci so si razdelili nemške kolonije.

Nemška posest je bila v Afriki (vzhodna Afrika, jugovzhodna Afrika, Kamerun in

Togo), dalje so imeli Nemci pred vojno razne otoke (del Nove Gvineje, Bizmarkove otoke, Salomonove otoke itd. in luko Kjaocau na Kitajskem. Vsa ta ozemlja so bila petkrat večja od Nemčije, na njih je prebivalo le 25.000 Nemcev, ostalo so bili domačini.

Te kolonije zahteva danes Nemčija nazaj, da si s tem pridobi svoj »življenjski prostor« in »narodno čast«.

Evropske kolonijalne države pa imajo sledečo veličino posestev:

Anglija 34.341.000 km² površine z 478 milijoni 153.000 prebivalci;

Francija 11.893.000 km² površine z 69 milijoni 228.000 prebivalci;

Italija 3.481.950 km² površine z 8.447.500 prebivalci;

Belgija 2.390.000 km² površine z 14.500.000 prebivalci;

Portugalska 2.081.940 km² površine z 8.947.200 prebivalci;

Holandija 2.046.000 km² površine z 66 milijoni 654.400 prebivalci;

Španija 339.900 km² površine z 984.200 prebivalci.

Nosač iz ene francoskih kolonij v Aziji

Kolonije so bogat vir vsakovrstnih surovin, dragih kovin in drugih za življenje potrebnih stvari (cimet, čaj, kava, poper itd.). Obenem dajejo te zemlje lastnikom rudnikov, plantaž in tovarn ceneno delovno silo, ter kupca za izdelke evropskih industrij. S pomočjo kolonij so dosegle velike sile svoje blagostanje in moč. Iz kolonij so črpali bogastvo vsi lastniki neštetihi zemljišč, rudnikov in tovarn sveta. Zato so se vršili in

se še vršijo vojne za kolonije in zemeljska bogastva v njih. Koristi pa so imeli samo lastniki posestev, rudnikov in tovarn.

Svet je dovolj bogat za vse ljudi in vendar prelivajo narodi kri v vojnah za posest zemlje. Kako dolgo se bo to ponavljalo? Dokler si človeštvo ne bo zemlje in njene bogastva tako razdelilo in uredilo, da ne bo povoda z vojno si jih osvajati.

Razlaga tujih besed

● **Vegetacija** je beseda latinskega izvora in pomeni rastlinsko rast, oziroma rastlinstvo. Često beremo o bujni vegetaciji n. pr. v Afriki, kar pomeni, da tam rastlinstvo pod vplivom toplote, vlage in podnebja silno hitro, marsikje pa tudi neprestano raste. Zato v takih slučajih govorimo o izredni vegetaciji. — Oddod izhaja beseda vegetarijanec, to je tisti človek, ki ne uživa mesne, temveč zgolj rastlinsko hrano. Vegetarijanec pa zopet ločimo med tiste, ki jedo rastlinsko hrano iz potrebe ali radi zdravja in med tiste, ki ne jedo mesa, čestokrat niti živalskih proizvodov, kot so mleko, sir, jajca in podobno, iz svojega osebnega prepričanja in nazora. Ubijanje živali in uživanje mesa in sploh vsega, kar nudi živalstvo za prehrano človeku, smatrajo za nekakšno krivično, če ne za grešno dejanje. — Po mestih že obratujejo vegetarijanske kuhinje, kjer pripravljajo izključno rastlinsko hrano za vegetarijance raznih vrst. — Vegetirati pa pomeni borno živeti ali životariti. Mi pravimo tudi: živeti iz dneva v dan. Tako živijo navadno ljudje, ki so brez volje in brez življenjskega cilja.

● **Evakuacija** je latinska beseda in pomeni izpraznitev. Največkrat jo slišimo v vojnem času ali v slučajih potresov, povodnji itd., ko so države prisiljene izprazniti ogrožene kraje, da zavarujejo oziroma rešijo prebivalstvo. Zadnje čase smo čitali, da je Francija evakuirala svoje severne pokrajine, v katere so prodirale nemške čete. Prav tako so razne države (Poljska, Finska, Francija, Anglija itd.) evakuirale večja mesta, iz katerih so zlasti odstranili otroke, ker je bila velika nevarnost letalskih napadov. — Mariborska mestna občina je pravkar izvedla poskusno evakuacijo; iz mesta je izselila več sto revnih otrok in jih poslala na deželo, da se okrepijo. To je sicer bolj socialna akcija kot pravimo, vendar je imela istočasno značaj poizkusa, če bi kdaj nastopila resna potreba evakuacije.

SLOVENSKA KMETSKA MLADINA NA DELU

S prosveto k svobodi!

V Daruvarju je v nedeljo 26. maja t. l. zborovala češka kmetška mladina, ki je po svojih mladinskih organizacijah združena v Sdruženju venkovskega dorostu (Zveza kmetške mladine). Na občnem zboru je ponovno ugotovila velik pomen in važno nalogo, ki jo vrši pri prosvetnem in kulturnem napredku podeželja.

Udeležba je bila radi nastalih razmer nekoliko manjša, vendar je bilo zastopanih dvanajst organizacij z 276 delegati in delegatinjami. Prisotni so bili tudi številni gostje in zastopnik srbske kmetške mladine; Zveza kmetških fantov in deklet pa je poslala občnemu zboru pozdravno brzojavko. Pozdravno pismo je poslal tudi novinar tov. Franc Gerželj iz Maribora.

Občni zbor je vodil predsednik tovariš Karel Herot. Takoj po pričetku je recitirala tovarišica Hanušková iz Zdencev prigodno pesem: »Ljubezen do zemlje«. Sledilo je predsedniško poročilo tov. Herota, ki je omenjal težke prilike pri prosvetno-kulturnem delovanju njihove organizacije v preteklem poslovnem letu. Naglašal pa je, da je naša mladina zdrava in prežeta borbenosti za lepšo bodočnost. Ta mladina ima svoj ideal, kateremu se ne bo nikoli odrekla. Vse, kar smo kjer koli in v čemer koli zamudili, moramo dohiteti in nadoknaditi in sicer z delom in ustvarjanjem. Kdor goji sadno drevje, kdor popravlja zanemarjeni dom, kdor se briga za napredek svoje vasi, kdor razširja dobre knjige, — ta napravi za državo in narod več kot tisti, ki o tem samo razpravlja in besediči! Govoru predsednika Herota je sledilo navdušeno odobravanje.

Zelo zanimivo je bilo poročilo, ki ga je podal tajnik tov. Turek iz Lipovca. Takoj v uvodu je spregovoril o delu organizirane mladine, o njeni zvestobi do zemlje in doma, kakor tudi o njeni odgovornosti, ki jo čuti do svoje skupnosti. Včlanjena društva so priredila v pretečenem letu 102 članska sestanka, 64 predavanj, 30 iger, 15 proslav in 35 zabavnih prireditev. Povprečno odpadajo na posamezno društvo 4 predavanja, 2

igri in 1 proslava. V mladinskih društvih organizirana kmetška mladina je tudi na gospodarskem področju vneto delovala. Z njenim prizadevanjem je bilo posajenih 5600 sadnih dreves, ki bodo rodila zanje in za njihove potomce. Od tega je 2225 jablan, 475 hrušk, 2542 češpelj itd. — Mladina je prav tako sodelovala pri razširjevanju gospodarskih strojev, ki naj olajšajo delo kmetškemu ljudstvu, in vršila propagando za intenzivno gospodarstvo. Omembe je vredno, da je zgrajenih v Ivanovem Selu 12 jam za ensilažo (silosov). Pri propagandi za čitanje se je dosegel lep uspeh; to je za sluga kmetsko-mladinske organizacije, ki na ta način dviga kmetško mladino iz zaostalosti.

Centralna organizacija je priredila lansko leto svoj vsakoletni praznik žetve v Ivanovem Selu. Nadalje se je vršilo 7 sej centralnega odbora, 2 tečaja za maskiranje in

Predsednik tov. K. Herot, vodja češkega kmetsko-mladinskega gibanja v Jugoslaviji

tečaj za društveno poslovanje. Centrala se je po svojih zastopnikih udeležila lanskega občnega zbora Zveze kmetijskih fantov in deklet v Ljubljani in kmetijskega praznika v Bohinju.

Po blagajniškem poročilu, ki ga je podal tov. blagajnik Ulovec, je sledila volitev novega odbora. Soglasno so bili izvoljeni za predsednika tov. Karel Herot, upravitelj Prokupkove gospodarske (kmetijske) šole v Daruvarju, za I. podpredsednika tov. O. Oliva, za II. podpredsednika tov. Jožka Hejtmankova, za tajnika tov. František Turek, za blagajnika tov. J. Ulovec; kulturni referent je tov. Josef Vaněk, gospodarski referent tov. Fr. Res, društveni referent tov. Alois Mžik, referentka za dekljsko delo pa tov. Vlčkova. V odbor so bili izvoljeni še tile tovariši in tovarišice:

Turkova, Vedral, Novotny, Hašplova, Sita, Tuček, Nechvilova, Braborcova, Šanda, Horkaš, Vaněk, Stoklasa, Burgerova, Hotova, V. Vašek, Chaloupecky, Doubravova, Petěra in Sojka. Revizorji so: Valenta, Dočkal in Přibylva.

Po volitvah je zapela kmetjska mladina iz Hercegovca pod vodstvom tov. V. Petra ml. nekaj narodnih pesmi. Nato je bilo sklenjeno, da se bo letošnji praznik žetve vršil v Hercegovcu. Predsednik je nato še prečital pozdravno pismo predsednika Osrednje jednote gospodarskih društev tov. Augusta Mžika, nakar je sledil pozdravni govor zastopnika srbske kmetjske mladine tov. Lončarja in novinarja g. Sobotke, ki je naglašal potrebo narodne sloge.

Lepo uspeli občni zbor je zaključil predsednik tov. Herot, ki je pozval navzoče k vztrajnemu delu, k nenehni borbi za svoje pravice in k zvestobi do zemlje, naroda in države!

Puconci

Igre »Gosposka kmetija«, ki smo jo nameravali uprizoriti za binkošne praznike, radi raznih zaprek nismo mogli izvesti. Ostalega programa prireditve pa nam niso dovolili, ker nočejo manifestacij kmetjske mladine...

Kljub nasprotovanju nekaterih ljudi, ki hočejo, da bi kmetjski človek še naprej taval v temi in zaostalosti, se število naših prištev vedno množi.

Sv. Pavel pri Preboldu

Naše Društvo kmetjskih fantov in deklet je uprizorilo dne 17. in 19. marca t. l. v So-

kolskem domu v Št. Petru v Savinjski dolini kmetjsko burko v treh dejanjih »Trije vaški svetniki«. Z uspehom smo bili kar najbolj zadovoljni. Burka je zrcalo življenja na vasi. Pisatelj igre si privoščil vaškega župana in druge veljake, ki se ponašajo z bistroumnostjo in drugimi čednostmi, ljudstvu pa očitajo nemoralno življenje. Končno pa veljakom le dokažejo vse njihove grehe in napake. Gledalci so bili z igro prav zadovoljni.

Češnjica

Gubčeva proslava, ki jo je priredilo dne 19. marca t. l. naše Društvo kmetjskih fantov in deklet, je ostala vsem v neizbrisnem spominu. Ta dan je prihitelo toliko ljudstva v gasilsko dvorano, da smo se komaj, komaj stisnili. Kljub natlačenosti pa smo vztrajali do konca, ker nas je vsaka točka programa podžigala in prinašala nove vere v našo borbo in lepšo bodočnost. Besede tov. predsednika Antona Sodje so se globoko vcepile v duše poslušalcev. Vsi so odobraval izvajanja in živahno ploskali.

Ob zaključku se je na okrašenem odru dvignila zavesa, pred seboj pa smo zagledali veliko Gubčevo sliko z žarečo krono na glavi. Na obeh straneh slike sta stala fant in dekle v narodni noši, ki sta simbolično prikazovala skupno borbo našega mladega rodu sedanjosti in bodočnosti. Dekle je imelo v rokah motiko, fant pa cepič; mučeniško sliko pa je krasila trobojka in zeleni prapor. Nad pomembno sliko so ljudje obstrmeli, mnogim pa so se orosile oči. Nato so sledile ostale točke programa, ki so po vrsti vzbujale burno odobravanje gledalcev. V naši vasi smo s to proslavo postavili nov mejnik v razvoju kmetjsko-mladinskega gibanja.

Očeslavei pri Gor. Radgoni

Nestrpno smo pričakovali našo prireditev, in sicer igro »Dekle z rožmarinom«, ki jo je režirala tov. Pavlina Močnik. Potrudili smo se, da bi ljudem nudili čim več zabave in užitka. Večina igralcev še ni bila nikdar na odru, kljub temu pa smo vendar častno rešili ugled Društva kmetjskih fantov in deklet v Očeslavcih in zadovoljili gledalce, saj na koncu skoraj niso hoteli zapustiti dvorane. Ob zaključku smo zapeli nekaj narodnih pesmi, ki smo jih tudi sami vadili. Tako smo naš namen do popolnosti dosegli. Samovzgoja našega kmetjskega fanta in dekleta je garancija, da v bodoče ne bomo več hlapci na lastni zemlji!

Šinkov turn

V nedeljo 31. marca t. l. smo imeli 7. redni občni zbor Društva kmetijskih fantov in deklet v Šinkovem turnu. Iz poročil je bilo razvidno, da je društvo tudi v preteklem letu precej delovalo, čeprav razmere niso bile bogve kaj ugodne. Pri volitvah smo izvolili tale odbor: predsednik tov. Viktor Kristan, podpredsednik tov. Miha Hafnar, tajnik tov. Silvester Letnar, blagajničarka tov. Meta Sršen, za načelnika propagandnega odseka pa tov. France Marn. Pri sestavi delovnega načrta je bilo sklenjeno, da priredimo v bodočem letu tekmo koscev, igro, več izletov in debatnih večerov. Pri slučajnostih smo sklenili, da bomo v bodočem letu ustanovili smučarski odsek. Za organizatorja tega odseka smo izvolili tov. Janka Špenka. Nato je povzel besedo Zvezin tajnik tov. Ivan Nemec, ki je preprosto in jasno pokazal smer kmetjsko-mladinskega gibanja in nam vlil poguma, da bomo šli v bodočem letu še bolj odločno na delo. Popoldne pa smo se udeležili igre »Hlapec Jernej«, ki jo je priredil dramatični odsek Zveze na Skaručni.

Franc Marn.

Gostovanja pri naših društvih

Letos je Dramatski odsek Zveze kmetijskih fantov in deklet gostoval na treh krajih: na Vrhniki, na Skaručni in v Beričevem. Predvajal je dramatisirano povest Ivana Cankarja: »Hlapec Jernej«.

S tem je začel Dramatski odsek svoje delo; uprizarjati hoče po slovenskih kmetijskih odrih dobre drame in komedije ter — kolikor bo pač možno igralcem — utirati pot realističnemu odrskemu življenju.

Mi imamo mnogo želja. Mnogo si tudi obetamo. Tudi ti obeti in želje niso nemoogoče. Posebno pa, če bodo naši odri dali možnost uprizaritvam. Dasi je bil »Hlapec Jernej« za gostovanje tehnično zelo otežkočen, vendar smo želeli gostovati vsaj na desetih odrih.

S temi uprizaritvami hočemo poživiti gostovanje pri nas na deželi.

Razmeroma imamo precej odrov, mnogo igramo, pa so prepogostokrat predstave neuspele. Zakaj? Zato, ker nimamo občinstva?

Ta trditev pač ne bi odgovarjala resnici. Povsod, kjer se budi želja po igranju, imamo nedvomno dovolj ljudi, da bi lahko predstava uspela. Vzrok neuspeha moramo iskati drugod: v igri sami.

Navadno pripravimo igro zelo hitro in površno. Oboje je velika napaka in skoraj edini vzrok neuspeha. O vseh pripravah, bodisi da so to zgolj tehnične (kulise, šminke, razsvetljava), bodisi da je to zgolj učene, bomo govorili drugič.

Vsekakor pa mislimo vnesti — kolikor se nam bo posrečilo — dobro igro na naše odre, kajti igranje je glavno gibalno našega kulturnega dela.

Ferdo Godina

Občni zbori in prireditve društev kmetijskih fantov in deklet

VOJNIŠKI OKRAJ kmetijskih fantov in deklet, društvo Frankolovo, Škofja vas in Vojnik so priredila v nedeljo, dne 23. junija t. l. izlet na Lindek.

VRHNIKA. Društvo kmetijskih fantov in deklet je priredilo izlet v Pikel dne 9. junija 1940.

CVEN. Ustanovni občni zbor Društva kmetijskih fantov in deklet se je vršil v nedeljo, dne 23. junija t. l.

SV. ANA V SLOV. GORICAH. Društvo kmetijskih fantov in deklet je priredilo za svoje člane dne 26. maja 1940 predavanje o pomenu organizacije. Predaval je Zvezin tajnik tov. Ivan Nemec.

Poroke iz naših vrst

SINKOV TURN

Tu se je poročila tovarišica Francka Dolničar z g. Ivanom Mačkom iz Podpeči. Ob tej priliki naj omenimo, da je bila tov. Dolničar od ustanovitve Društva kmetijskih fantov in deklet ena najboljših članic in je za njegov napredek vedno vneto delovala. Na igralskem odru se je pokazala kot najboljša igralka našega društva in okolice sploh. Njeni neprisiljeni nastopi bodo ostali nepozabni vsakomur, ki jo je videl nastopati.

Mladima zakoncema prav iskreno čestitamo in jima želimo v zakonu obilo sreče!

KMETSKA POSOJILNICA
LJUBLJANSKE OKOLICE V LJUBLJANI
daje kmetom kredit po ugodnih pogojih

KMETSKA ŽENA IN DEKLÉ, ZA NJENE ROKÉ IN SRCÉ

Kmetske žene in izobraženke

Že mnogokrat smo pisale o tem, da se moramo kmetske žene marsičesa učiti in da moramo razumeti vse, kar se dogaja okrog nas. Pisale smo, da hočemo postati dobre gospodinje, matere in tovarišice in biti poleg tega še sposobne za sodelovanje v borbi vsega delovnega ljudstva za boljšo prihodnjost. Iz lastne izkušnje vemo, kako težko nam je izobraževanje, čeprav si druga drugi pomagamo. Priznati si moramo, da nam je vselej zelo dobrodošla primerna pomoč.

Odgovor na vprašanje, kdo naj nam pri izobraževanju pomaga, je zelo preprost: žene, ki vedo več od nas, žene, ki so se izobrazile v šolah, skratka — žene izobraženke.

Toda izobraženke, ki naj kmetskimi ženam pomagajo, morajo dobro poznati naše življenje: naše težave, skrbi in trpljenje. Le kdor popolnoma zaživi z nami, bo lahko razumel, kaj nas zanima in kaj nam koristi. Kajti, pri našem težkem delu bi bil zločin, da bi nas kdorkoli obremenjeval s praznimi besedami, s papirnatim znanjem. Nam je treba prikazati le dejstva, s katerimi moramo računati, ko si iščemo rešitve iz našega težkega položaja. Nas je treba učiti tako, da bomo same znale poprijeti na pravem mestu in rešiti svoje domove in družine pred propadom. Nam je treba pomagati iskati dobre in koristne knjige in se boriti proti onim, v katerih nam gospoda daje nasvete zato, da bi oslabil našo borbenost ali pa jo izrabila sebi v korist. Pomagati nam je treba, da si v kratkem času in na lahek način pridobimo potrebno znanje, ker čas, ki si ga moremo utrgati za izobraževanje, je zelo pičel. Rastolmačiti nam je treba vse tisto, kar bi me v knjigah težko pravilno razumele.

Potrebne so nam torej izobraženke, ki bodo prišle k nam, da nam kot dobre in iskrene prijateljice pomorejo iz naših težav. Potrebne so nam take učiteljice, zdravnice, pravnice in še mnoge druge iz vseh mogočih panog, pa tudi študentke. Vendar je malo takih žen, ki bi prihajale k nam z že-

ljo, da bi nam pomagale. Še hujše je, da od večine nimamo pravih koristi in prav lahko je razumeti, zakaj ne.

Iz delovnih slojev je izšlo prav malo izobraženek in še od teh se je večina iztrgala domačemu okolju in se odtujila. Današnje izobraženke izhajajo po večini z meščanskih slojev, ne poznajo življenja delovnih ljudi in njihovih potreb. Z delovnim človekom začutijo kvečjemu one, ki so same morale marsikaj pretrpeti ali če so imele priliko opazovati življenje delovnega človeka prav od blizu in če imajo naravni čut, da se lahko vživijo v položaj svojega bližnjega. Vse druge se nam ne morejo približati. Lahko rečemo, da nam njihovo poslanstvo med nami celo škoduje. Deloma zato, ker nas njihovo delo odvaja s pravilnejših poti; deloma zato, ker delo takih žen lahko izkoristijo pristaši raznih meščanskih strank, ki si hočejo med delovnim ljudstvom, na kakršenkoli način že, utrditi v prvi vrsti svoje politične položaje, brez ozira na resnične želje in potrebe ljudstva samega.

Če je izobraženih žen iz delovnih slojev malo, je še manj onih, ki so ostale zveste svojemu poreklu. Videti je, da tudi v bodoče ne bo mnogo boljše. Zakaj? — Čeprav ima pri nas vsak pravico do šolanja v vseh šolah in znanstvenih zavodih, lahko rečemo, da kmetski in delavski otroci te pravice nimajo. Starši ne zmorejo stroškov za šolo: nimajo denarja za knjige, za šolnine, za takse v laboratorijih in ob izpitih, ne morejo otrok tako dolgo preživljati in oskrbovati. Čim slabši bo naš položaj, tem manj izobražencev in izšolank bo izšlo iz naših vrst, tem manj iskrenih prijateljev in podpornikov bomo imeli.

Razmislimo še malo tole stvar! Ali nismo nekoč že slišale, da je nekaterim po volji, če je ljudstvo nevedno in bi hoteli, da tako ostane za vse večne čase? Zakaj ni šolanje brezplačno za vse sposobne ljudi in zakaj nihče nesebično ne pomaga takim ljudem za časa šolanja, da se preživijo? Ali je morda koga strah, da bi se človek iz ljud-

stva vrnil in bi ljudstvo učil?! Mnoge, ki kljub težavam vztrajajo, pa težka borba za obstanek v času učenja ubije. Ali pa jim pomagajo ljudje s sebičnimi nameni, pod pogojem, da delajo v njihovo korist in ne v korist svojega ljudstva. Prvi kakor drugi so žrtve današnjega življenja, ljudje, ki so za nas izgubljeni.

Takega propadanja naših najboljših ljudi, med njimi najbolj nadarjenih in odločnih deklet, ne bi smele dopustiti. Nam in naši borbi so potrebne izobražene žene iz naših vrst, ki čutijo z nami, potrebni so nam močni in značajni izobraženi možje. Zato morajo naši sposobni sinovi in hčere v šole, kjer se bodo mogli svobodno in brez

skrbi za obstanek učiti vsega, kar služi napredku naših družin in domov, napredku in boljši bodočnosti vseh delovnih ljudi. Država bi morala v izdatni meri podpirati naša stremjenja!

Vsem sposobnim pravico do brezplačnega študija, vsem siromašnim pravico do oskrbovanja v času študija, vsem sposobnim dekletom enake pravice kakor fantom!

Te zahteve niso prazne besede, temveč so dalekosežnega pomena posebno za nas delovne žene, ki nam je resničen napredek zelo težak in skoro nemogoč brez pomoči žen izobraženek, ki izhajajo iz ljudstva in se vračajo k njemu.

Za bodoče MATERE

Rojstvo v hiši

Žena mora že med nosečnostjo misliti na stvari, ki so potrebne za porod in dete, ki ga bo rodila. Predvsem naj pomisli na sobo, kjer bo imela mir in iz katere bo lahko izselila vse druge člane družine, ki so do sedaj v njej spali. Porodnica mora biti v sobi sama. Če premore hiša samo eno družinsko sobo, naj se mati že poprej pobriga, kam bo dala otroke vsaj za prve dni, ko bo v otroški postelji. Če je ženi vse na razpolago, naj vsekakor rodi doma in naj ne hodi v bolnišnico. Pač pa je priporočati bolnišnico tistim ženam, ki nimajo doma oskrbe, niti primerne prostora in če sta pri predhodni preiskavi zdravnik ali babica ugotovila, da porod ne bo v redu in bo treba zdravniške pomoči.

Za porod si mora žena pripraviti nekaj čisto opranih brisač, rjuh in telesnega perila, da se bo lahko večkrat preoblekla, nekaj mila in umivalnik. Dobro je, da je pri hiši nekaj čiste vate, lizola in čisto opranih belih trakov, ki jih bo rabila, če bi jo porod prehitel. Za dete si mora pripraviti dosti plenice, srajčk (plaščkov), nepremočljivo platno, posteljico, kamor bo položila otroka in posodo-banjico.

K porodu naj žena, če je le mogoče, kliče izšolano babico, ki bo s svojim strokov-

nim znanjem znala ženi pravilno pomagati in tudi oskrbeti dete. Skoraj polovica naših kmetijskih žena pa še vedno rodi brez babice. Poiščejo si v vasi kakšno sosedo, ki opravlja babiške posle kar za več bližnjih vasi. Te žene imajo res izkušnje, so same rodile in so bile že pri več porodih, nimajo pa tistega znanja, ki se ga nauči babica v šoli in zaradi tega prevzame tudi odgovornost za porodnico. Veliko naših žena trpi na boleznih rojilnih organov, ker niso bile v porodniški postelji pravilno negovane, ko so poslušale in se prepustile starim vaškim ženam, da so jih s svojimi starimi navadami in vražami obdelovale. Človek kar ne more verjeti, kakšne slabe navade še krožijo po nekaterih vaseh in se tičejo rojstva novega zemljana.

Soba, v kateri žena rodi, naj bo svetla in zračna, ne pa da jo zagrnemo z vsemi mogočimi temnimi cunjami, da je v sobi mračno in temno. Postelja mora biti od stene odmaknjena, da je k ženi mogoče dostop od vseh strani. Različno nepotrebno navlako odstranimo iz sobe. Žena ne sme ležati na pernatih blazinah kot je to navada posebno v vaseh proti hrvaški meji, pač pa na slamnjači, če ni žimnice. Slamnjača se lahko dobro očisti in ne povzroča potenja, posebno v letnem času. Pod rjuho je dobro, da se podloži nepremočljivo platno.

Vsak porod se prične s popadki, ki prihajajo redno drug za drugim. Žena čuti močne bolečine v križu. Popadki odpirajo vrat maternice in potiskajo plod k izhodu. Pri ženi, ki prvič rodi, traja porod do 20 ur, pri tistih pa, ki so že rodile, je čas krajši in tudi porod lažji. Otrok se navadno porodi z glavo naprej, kar je pravilna lega. Lahko pa leži otrok v maternici povprek ali tako, da se rodi stoje, z nogami ali z roko naprej; ti porodi so težki in zahtevajo navadno zdravniško pomoč. Pri takšnih legah bo babica takoj svetovala zdravnika. Naj se to ne zgodi nikoli prepozno, da zdravnik lahko še pravočasno reši življenje matere in otroka.

Ko popadki iztisnejo plod iz maternice, se otrok porodi. Po 10 do 15 minutah se popadki ponovijo, da iztisnejo še otrokovo posteljico. Babica jo bo vedno temeljito pregledala, če je cela in če ni ostal kakšen košček v maternici, kar bi povzročilo dolge in močne krvavitve.

Če ni v hiši babice, mora pomagati ženi razumna ženska, ki ve, kaj je čistoča. Ta žena se naj, predno gre k porodnici, pregleda, če je čisto oblečena in si temeljito umije roke z milom ali lizolovo raztopino.

Ko se je otrok porodil, je še vedno v zvezi z materjo po popkovini. Če to popkovino primemo, čutimo, kako utripajo v njej žile. Ta utrip pa je vedno slabši in končno preneha. Tedaj se popkovina preveže s čistim prekuhanim belim trakom in ne s sukancem, ker je oster in lahko popkovino prereže, tako da lahko otrok izkrvavi. En prst proč od otroka in tik ob ženinah spolovilih prevežemo popkovino ter jo prerežemo s prekuhanimi škarpami. Zdej je otrok ločen od matere in prične samostojno življenje. Otroka moramo zaviti v čisto suho plenico, za mater pa je nujno potreben mir, da se od bolečin odpočije.

—ža.

*Le tista bo moja,
ki »Grudo« ima
in vročo ljubezen —
korajžo za dva!*

Popravek. V 5. številki »Grude« se nam je na strani 107, v članku »Nosečnost žene« pri 4. odstavku napravila neljuba pomota. Stavek se mora pravilno glasiti: »Hrana naj bo tečna, uživa naj mnogo zelenjavnih prikuh, sadja in solate, pač pa manj mesa in močno osoljenih (slanih) jedi.

● **Endivija.** Ponekod so prvo partijo že presadili, druga pa bo prišla na vrsto koncem junija. Letos so vrtovi in prav tako endivija, zelo boghotno pognali s pleveli vred, okusa pa zelenjava nima takšnega, kot bi bilo želeto, ker je bilo pre malo sonca. Zato posadimo sadike nekoliko redkeje.

● **Kumare** so ponekod še zelo male, ker ni bilo pravega sonca in toplote. Kjer so jih gojili po našem navodilu, pa imajo že plodove. Posejmo sedaj novo partijo za bolj pozno uporabo in sredi ali proti koncu julija za zimsko vlaganje.

● **Zelje** je že večinoma posajeno, rano ponekod že prav s pridom uporabljajo. Radi nalivov in pogostega deževja skrbimo, da bomo sadike večkrat okopali, ker je zemlja zelo zbita.

● **Stročji fižol.** Posejmo zopet eno partijo stročjega fižola radi vlaganja in uporabe v pozni jeseni.

● **Paradižnike** ne pozabimo gojiti tako, da bodo pognali predvsem eno močno steblo. Zato pincirajmo in odstranjujmo zalistnike ob pravem času.

● **Zimska redkev.** Sejemo jo koncem junija ali začetkom julija na prosto. Redkev rabi zemljo v stari moči in veliko moče. Priporočljive sorte so: Ogljenočrna, Črna okrogla in Pariška črna s popolnoma belim mesom. Sejmo jo v razdalji dveh ped.

● **Motovilec** sejmo v juliju in v presledkih tja do septembra. Setev moramo zasenčiti, zemljo pa povaljati, ker sicer težko kali. Priporočljive sorte so: Holandski veliki, Navadni domači in Žličastolistni.

● **Zlati šejboj** pikiramo koncem junija ali začetkom julija v zabojce ali lončke. Izredno lepa cvetlica za lončke.

● **Myosotis** (spominčica, potočnica). Sejemo jo sedaj v zabojčke ali lonce in jih septembra pikiramo in presadimo na stalno mesto. Priporočljive sorte so: Myosotis alpestris Indiga (krasna temnomodra), M. a. nana rosea (rožnata nizka), Myosotis dissiflora Perfection (velikocvetna modra).

● **Mak.** Trajne vrste maka sejemo sedaj v zabojce ali na hladno gredo; septembra ga pikiramo in presadimo na stalno mesto. Priporočljive sorte so Papaver nudicaule in Papaver orientale temnordeči.

ZA KUHINJO

Kolerabina prikuha

Kolerabo olupi in zreži na kocke, prav tako zreži nekaj krompirčkov, kolerabine liste pa zreži na rezance. Ko je mehko, zabeli s prežganjem, soli, popraj in prideni nekaj sesekljanega peteršilja.

Špinača

Špinačo skuha v slanem kropu in odkrito. Ocedi jo in sesekljaj. V kozici napravi prežganje, prideni špinačo in zalij z vodo, ki si jo prej ocedila. Lahko priliješ nekaj mleka. Prideni na kocke zrezan krompir, sol, poper, sesekljan česen in kuhaj tako dolgo, da bo krompir mehek. Če imaš kaj smetane, jo prideni.

Dobra in zdrava prikuha je tudi iz mladih kopriv in pesinega listja. Kjer so otroci pri hiši, naj bo to večkrat na mizi.

Prleške kumare

Kumare olupi in zribaj. Iz zaseke napravi prežganje, ki ga zalij s toliko kisa, da dobiš srednjegosto omako. Ko zavre, jo polij na pripravljene kumare in zmešaj. Prideni sol, papriko, česen, olupljen, kuhan, zrezan in zmečkan krompir in vse dobro premešaj. Na koncu primešaj še smetano. Kumare (murke) morajo biti srednjegoste in bolj ostrega okusa, ne premalo osoljene ali pa-

pricirane. Na mizo jih lahko daš same s kruhom, zelo dobro pa je zraven svinjsko meso. Jemo hladne.

Prleški sir

Za večerjo, ali če pride kdo k hiši, pa ne veš, s čim bi mu hitro postregel, te sir reši iz zadrege. Sir iz kislega mleka zdrobi, prideni mu sol, papriko, sesekljano čebulo, sesekljan česen in drobno zrezan drobnjak. Če kakšne izmed teh stvari nimaš, lahko opustiš. Nato prilij smetano in dobro premešaj. Sir mora biti tako gost, da se maže na kruh, mora pa biti precej ostrega okusa. Nareži lepe koščke kruha, namaži jih s sirom — vsak gost bo zadovoljen.

Bolniški narastek

V dober $\frac{1}{4}$ l vrelega mleka zakuhaj moko med stalnim mešanjem in med mešanjem kuhaj še tako dolgo, da se čisto zgosti. K ohlajenemu primešaj 2 ali 3 rumenjake, 2 žlici sladkorja in toliko kisle smetane, da postane zmes gosto tekoča. Na koncu prideni sneg 2 ali 3 beljakov, rahlo premešaj in napolni z mastjo namazano kozico. Če hočeš izboljšati, lahko daš na sredo marmelado ali pa primešaš nekaj rozin. Peci v srednje vroči pečici. Za bolnike in otroke je to primerna — izdatna jed.

Martin Horvat:

Z doma

Noč je kraljevala nad ravnino. Luna je počasi lezla iznad gora in razlivala svojo medlo svetlobo nad ravan. Nebo je bilo jasno in zvezde so se bleščale po vesoljstvu. Zdaj pa zdaj se je katera utrnila, v velikem loku padla za gore in se izgubila. Samo vsemirje je za trenutek zažarel.

Veronika je stala pri oknu in nestrpno zrla ven v temo. Bila je lepo oblečena, z njenega obraza pa je sevala potrlost. Nemirno se je prestopala, upirala pogled v noč in prisluškovala, če bo zaslišala korake. Toda zastoj.

»Kaj, da ga tako dolgo ni? Zdaj bi že vendar moral priti!« je rekla polglasno in nepremično strmela v temo. Mati je sedela

ob peči in dremala. Na steni je tiktakala ura in trgala tišino; na mizi je brlela luč in medlo razsvetljevala stene, s katerih so odsevali medli obrisi svetih podob. Počasi se je kradla skozi okno lunina svetloba na sredo sobe. Kako lepa je bila kmetska hiša v luninem svitu!

Tedaj so se zunaj zaslišali koraki. Nekdo je prihajal. Veroniko je stisnilo pri srcu. Stopila je od okna in nestrpno zrla v vrata. Nekdo je pozdravil: »Dober večer!« — in vstopil. Komaj slišno je odzdravila. Za hip se ni mogla premakniti nikamor; kakor prikovana je obstala, niti glasu ni mogla iztisniti iz sebe, kajti njen Ivan je prišel zadnji. Ko je na to pomislila, jo je po vsem

telesu spreletel mraz; mraz, ki pretrese človeka, ko izgubi tisto, kar mu je na svetu najdražje. Prehitro je pač prišel čas, ko se bo njen Ivan poslovil.

Tudi Ivan je obstal in ni mogel spregovoriti besede. Šele čez čas se ji je približal, jo prijel za roke in tiho rekel:

»Veronika!«

Več ni mogel. Kakor prikovan je obstal. Zamislil se je. Morda je zadnjikrat v tej hiši, kamor je tako rad zahajal, morda zadnjič govori z njo, ki mu je bila vse na svetu. Moral bo daleč v daljne kraje služiti kruh. Prvič bo moral z doma, proč od rodne zemlje, proč od nje, ki jo tako ljubi. Proč... Veroniki so se udrle solze in tudi njemu, ki ni nikdar jokal, so se orosile oči. Njegov fantovski ponos ni mogel premagati solz. — Zbujali so se mu spomini nazaj na otroška leta, ko je živel še brez skrbi; zdaj pa je prišel čas, ko se mora v najlepših letih posloviti in iti v tujino.

»Veronika, ne bodi žalostna,« je komaj slišno iztisnil iz sebe, »saj se kmalu vrnem in tedaj bova srečna. Res, sedaj moram iti — trda je usoda nas revnih...«

Pomisli je, kolikim materam in očetom je taka ločitev že privabila solze v oči, koliko ljubečih se src je razdružila. Tudi z njima je tako. Tako je z vsemi, ki doma nimajo kruha.

Zahtela sta. Luč na mizi je ugasnila in le lunina svetloba ju je lahno obsvetljevala; samo ta je bila priča slovesu. Mati je še vedno dremala ob peči; ura na steni je zamolklo odbila devet.

Ivan Nemec:

SREČA V VALOVIH

POVEST

»Kako? Ali še nisi slišal?« je komaj iztisnila iz sebe Mileva. »Donava je vdrla in teče po sredi našega polja. Konoplja v Hrastju je že odplavala, drugi kup pa bodo vsak čas dvignili valovi. Ranko in Nadja sta odhitela, če se bo še dalo kaj rešiti.«

Škrbič je zinil, kakor bi hotel nekaj reči, pa je samo odprl usta in ni mogel iztisniti nobene besede. V kolenih se je zazibal in s tresočimi se nogami stopil v vežo. Nekje pod srcem ga je zgrabila topa bolečina in komaj je prestopil hišni prag.

V zibelki je mirno sanjala Nadjica in se sladko smehljala v snu, kar je Škrbiča še

»Iti bom moral,« je rekel Ivan, stopil počasi k vratom in šel iz hiše. Veronika je šla tiho za njim. Še vedno je ihtela; saj ga je mogoče poslednjikrat spremila. Strašno tesno ji je bilo pri srcu.

Zunaj je bilo lepo. Luna je že plula proti sredini neba. Redke zvezde so blede sijale in lahen vetrič se je poigral s travo in šumel v listih na drevju. Iz daljave se je oglasilo fantovsko petje...

Dolgo sta še govorila, saj sta nocoj za dolgo zadnjič skupaj. Težko je iti z doma, težko je zapustiti vse poznano in ljubljeno, ter se predati tujini. Vse se poslavlja od tebe, vse ti kliče zbogom! Veter ti pihlja v slovo, drevje ti šumi in pri srcu ti postane tako čudno mehko in žalostno obenem, da se na domači zemlji še enkrat razjočeš.

Tudi Ivan je jokal... Ko se je poslovil, je hitro odšel proti domu; niti ozrl se ni, ker je hotel izbrisati iz duše vso žalost in obup. — Saj ne pomaga nič! Toda človek, ki ve, kaj je zemlja in jo ljubi; človek, ki dela na tej zemlji in živi z njo, tak se brez solz od nje ne more ločiti.

Zjutraj se je Veronika na vse zgodaj prebudila. Videla je, ko je zdrdral mimo hiše voz poln fantov, slišala je njihovo pesem, ki je zadonela po vasi in privabila vsakomur solze v oči. Za hip je videla njegov obraz, njene objokane oči so se srečale z njegovimi, ki so se poslavljale od doma in zemlje, zadnjič so videle tudi njo, ki jo je morda še težje zapustil kakor njive in travnike, svojo v solzah se topečo Veroniko.

bolj zaskalelo. Še enkrat je pogledal v zibelko, vzel palico in obsedel na klopi poleg Nadjice.

Medtem je Ranko z vso naglico veslal proti kopi konoplje, ki jo je voda že nekoliko privzdignila. Dva močna kola sta ovirala pritisk vode, da še ni sledila prvi kopi v Hrastju. Močna struja je udarjala naravnost proti kupu, zato je Ranko z veliko težavo prispel na spodnji konec, da bi z velikim lesenim kladivom kol še močneje pričvrstil v zemljo. Z levico se je oprijel konoplje, z desnico pa je dvignil težko kladivo in udaril enkrat, dvakrat; pri tretjem

udarcu pa je Nadja, ki ga je ves čas strahoma gledala s ceste, bolno zajokala. Ogromni kup, kakih šest vagonov konoplje, se je pod pritiskom struje obrnil in pokril Ranka s čolnom vred.

»Raneeee!« je s pretrganim glasom klicala Nadja in se grabila za lase, kup konoplje pa je vedno hitreje valila struja. »Raneeee!« je klicala Nadja in drhtela, izbuljene oči pa so ji grozničavo iskale njega. Toda Ranka ni bilo. Tudi čolna ni videla nikjer več.

Nenadoma je bruhnilo iz nje: »Rane, ti ne smeš umreti!« Nadja je v bolečini brezumno stekla proti vodi, njeno lice je bilo spačeno od boleti, ko je zavpila čez divje valove:

»Raneeee, moj Raneeee!« Več ni mogla. Glava ji je padla kakor odsekana na prsi.

V odgovor so valovi razburkane Donave bobotno zašumljali in zapeli turobno mrtvaško pesem. Nadja se je z razširjenimi rokami zagnala v valove in zadnjič vzkliknila z bolečnim krikom:

Raneeee...

Struja je z vso silo zaobrnila njeno truplo, ki se je dvakrat dvignilo iz vode; kita las je zadnja vzela slovo od življenja. Nadjino silno bolečino je za vedno ohladila blatna voda, ki je tekla naprej čez širna polja in se ni zmenila, da je po njeni krivdi padlo v objem smrti dvoje mladih bitij.

*

Škrbič je nekaj trenutkov razmišljal, pogledal Nadjico, nato pa zaprl vrata in odšel. Ni vzdržal doma. V nogah je začutil naenkrat mladost in hitel je, kolikor so mu dopuščale noge. Že od daleč je zaslišal Nadjine klice in še bolj je pospešil korake. Tekel je, kar se ni prav nič skladalo s šestdesetletnim možem. Ko je zapustil obcestni drevored in stopil na svoj travnik, kolikor ga ni bilo pod vodo, ni bilo tam nikogar več. Upehan in prestrašen je obstal kakor okamenel. Tudi drugega kupa konoplje ni bilo, le tu pa tam je še plaval kak razvezan snop. Daleč tam v struji je nenadoma zapazil truplo, ki se je za trenutek pokazalo iz valov.

Na pomoč! — se mu je utrgalo v duši, istočasno se je zavedel, da je vsaka rešitev nemogoča. Donava je drla in pokopala srečo v valovih, ki so se kakor na morju v besnem divjanju zlivali daleč tja proti Srbski skeli in ponavljali turobno pesem uničeni mladosti.

Krčevito je stisnil palico...

»Nadja!« — je počasi in komaj slišno izustil Škrbič. Lice se mu je nabralo v divje

zgubane brazde. Roke so mu padle ob telo, ki se je treslo kakor v najhujši mrzlici. Krčevito je stiskal palico in z izbuljenimi očmi strmel v valove. Na konopljo ta trenutek ni več mislil. Vse njegove bolečine so se združile v eno samo misel: »Nadja!« Nadje ni bilo več! Kakor nalašč se je za trenutek prikazala iz valov in v smrti pozdravila očeta, potem pa jo je nesla divja struja naprej in ni vprašala za Škrbičovo trpljenje.

Mato Škrbič je kakor brez zavesti strmel v valove in stiskal palico. Mrzlica je poje njala, po licu pa so mu v curku pritekale solze in v debelih kapljah padale na tla. Nemo je buljil z zameglenimi očmi daleč tja proti Hrastju, kjer se je dvigal gozd iznad rjavo umazane vode. Nikjer ni bilo Nadje, nikjer Ranka. Samo umazana voda je divje tekla in se hahljala Škrbičevim solzam. Po zgubanem licu so mu drle solze, izkrivljene ustnice pa so pričale o neizmeri bolečini Mata Škrbiča.

Na gladini je Škrbič nenadoma zapazil čoln. Struja ga je z veliko naglico nesla v daljavo in tako brisala zadnje sledove današnjih dogodkov. Niti snopov konoplje ni bilo več opaziti. Škrbič je ves strtl stal na travniku; njegovo največjo vrednost, da — njegovo srečo, so zagrnili in odnesli valovi...

Komaj je imel toliko moči, da je zamrmral v šumenje divjih voda: »Nadjica je ostala... meni, starcu.« Mukoma se je obrnil, stopil za korak proti domu, pogledal spet nazaj in zopet odšel proti domu. Ko je prispel do hiše, je zaslišal Milevin jok. O nesreči ji je povedal sosed, ki je v sosesčini reševal konopljo. Za Nadjo Mileva ni vedela. Sosed je videl samo Ranka, a mu ni mogel pomagati.

»Kje je Nadja?« je skozi hlipanje vprašala Mileva.

Škrbič je samo obrnil glavo in nemo stopil čez hišni prag.

»Mato, kje je Nadja?«

»V valovih!« — se je odkrušilo iz Škrbičevega grla, telo pa mu je zdrknilo pred zibelko na kolena.

»Nadja — mrtva?... Ne, Mato, ne! Reci, da pride!« — je bruhalo iz Mileve, lice pa ji je plavalo v solzah in se krčilo v bolečem joku. — Ne, Nadja ni mrtva! Pridi, Nadja, k materi! O, Nadja, pridi!« — V trpki bolečini se je Mileva sesedla na stol in z bolnim ječanjem zakrila trpeče vzdihne Škrbiča, ki je srepo zrl v Nadjico, usta pa so mu drgetaje šepetala: »Nadja — Ranko... Nadja...« (Dalje prihodnjič)

Josef Knap

PUSZTA

roman

Z avtorjevim dovoljenjem poslovenil Francè Gerželj — Ilustriral F. Bilkowský
(Nadaljevanje)

Po Božiču je imel opravlka s tobakom; najel si je precej ljudi. Snopek si je z njim ogledal, kako gre delo izpod rok; da, to je svidenje, ki nekaj velja. Po mizi imajo razprostrte tobačne liste, gladijo jih in ravnaajo ter jih po velikosti in barvi zlagajo v svežnje. Pri delu neprestano vrtijo jezike, toda on ni razumel niti besedice; Madžari so. Sredi izbe je dihala ogromna peč. Zares, to je podoba iz minulih časov: pri vsem mnogo ljudi, ki živahno sučejo roke in jezik, dočim se danes držijo ljudje pri delu mrko kot sova.

»Načrtno gospodariti,« se je posestnik spet lotil pogovora, ki sta ga bila prekinila pred vrati, »kako le načrtno gospodariti v Podkarpatski Rusiji. Gospodarite načrtno! Ozimina je nezanesljiva, pšenico napada plesen. Ječmena ne boste več se-

jali, ko vam enkrat ali dvakrat predčasno dozori v zemlji, trdi kot beton. Računati morate z veliko močo ali z veliko sušo; tu vreme ne pozna srednje poti, ob kateri smo mi nabirali svoje poljedelske modrosti.«

Snopek je sicer že slišal — toda hotel je, da mu to potrdi tudi izkušeni posestnik — da je treba ozimino večkrat vsejati kot so bili tega vajeni doma. Čim gostejša je setev, tem bolj odporna je proti naglim menom toplote, sonce in mraz ne moreta naravnost do nje; da, to mu je bilo jasno. Novohradski je soglašal: gosto sejati; sicer pa je to sploh popolnoma drugačna zemlja. Odvajati vodo. Dodajati apna; ne, takile zemlji nikoli ne dodaš dovolj apna. Če bi na priliko oral s parom in bi rezal na globoko. »Če si je morda kdo med vami predstavljal, da mu bo ravnina brez truda rodila stoge pšenice... tu na koloniji si tega menda nihče več ne misli, kaj?«

»Seveda ne.«

»Toda mislili so si, ali ne?«

Snopek je zmrvil na dlani list tobaka in ga ponjuhal.

»Nikar tako, tudi tam so skrbi. Na priliko Vich,« pripominja. »Toda temu gre vse narobe. Spet je ob obe kravi; bila je metljivost. Bržčas so jo prinesli cigani. Vich, da, le kako mu je propadla pesa,«

»Smola ga je doletela na veliko,« dostavi Novohradski. »Na veliko, pa je prišel na tesno, kaj? Sedaj je v žepu tako oslabel, da ne more več takihle stvari.«

»Nima. Nihče si ni prinesel bogastva. Kdor bi ga imel, bi si gotovo izbral udobnejše življenje kot je kolonija. Večina je imela le toliko, kolikor je morala imeti, znabiti celo nekaj manj.«

Žalibog. To je bil ta začarani krog. Ob prvi nezgodi so zategadelj iz sebe, iz vsega pa zre samo beda.

Sedaj pa se je moral Snopek zavzeti za kolonijo, četudi mu je bilo težko.

»Kako, ob prvi nezgodi? Kar seštejte te nezgode, kolikor jih je marsikdo prenesel. Žito je izgubilo ceno, tu je bil začetek; polovica našega dohodka je nenadoma izpuhtela v zrak ali kamorkoli že. Živina je poginjala, to veste. Včasih se je k temu pridružila še bolezen. Pa vsa ta pota, kolikokrat je bilo polje pod vodo; ne, vsega tega ni mogoče prenesti. Kdo naj bi se čudil, če bi se prepirali med seboj kot zver iz raznih gnezd zaprta v eni kletki. Toda do tega ni daleč. In kako morete vi o vsem tem govoriti, ko ste vendar prišli na urejeno posestvo; vam je moralo uspevati že koj spočetka.«

Novohradski se je ozrl na gosta in je najprej molčal. Potem se je nasmehnil.

»Slučajno lahko govorim, ker sem tu že nekaj doživel.« Vendar pa tega ni omenil. Vsekakor pa je soglašal, da bi bilo treba najprej izvesti kanalizacijo ter zgraditi ceste in pota in šele nato kolonizirati. Toda po strožji izberi ljudi. »Takole kolonijo bi bilo treba smatrati kot razstavo, kot zastopstvo.«

»Četudi je izgubljena s puszte.«

»Četudi leži v puszi.«

Škoda, jedva sta se nekoliko spustila v pogovor, je moral Snopek pomisliti na povratek domov. Temnilo se je že, ko je prišel za vas, a se mu je zdelo, da se že nekaj boljše spozna kot predpoldne, ko je brodil sem. Skoraj tako kot bi prišel v novo ozračje. Motal se je v blatu, vendar pa vse to ni več bilo tako brezupno, podoba duševno skrušenega sina, ki neprestano bdi nad svojim otrokom v tej neskončni, razmočeni glinasti ravani v vražjih krempljih v Podkarpatski Rusiji — kdo bi si to nadejal. V trenutkih je vse to še vedno bilo kot sen, v fantastičnem rjavem tonu — in predstava štiridesetih surovih hiš, ki med seboj niso z ničemer

povezane, ker so same stare šele leto dni, v njih pa je preklinjanje in krik, nejevolja slučajnih ljudi, ki prej o sebi niso vedeli ničesar in ki jih veže med seboj edino odnos do kolonije, izgubljene v puszi kot past, v katero so se ujeli..., da, na drugi strani pa je spet res, kot je dejal Novohradski, da takale kolonija vendarle nekaj velja, pa glej nanjo tako ali tako. Stopal je in vlekel iz blata noge, drugo za drugo, včasih pa se je zamislil in obstal. In se je spet prestopil, da bi ga ne zalotila tema, kajti do prvih hiš je bil še lep kos pota, somrak pa se je za njim že stikal na obzorju z zemljo kot sivo-rjava tekočina. Takale širjava ravnine in molčeče zemlje, na vekove enake, ki je pripadala enemu samemu magnatu, pa se nenadoma pojavi na njej toliko življenja, črede neprestano blatne živine in ljudi v štiridesetih hišah, in z njimi sebičnost, delavoljnost in glad do življenja, življenje samo.

O tem je premišljeval še na postelji v čumnati, kjer je spal. V teh dolgih večerih je imel spanec z njim vselej precej opravka, predno ga je premagal; v mislih se je neprestano vrtel okoli ljudi in gospodarstev, ležeč na postelji, ne da bi si prižgal svetilko. »V mojih letih se moram privaditi teme,« je rekel vselej. »Tudi v grobu mi ne bodo svetili,« toda bolj kot na grob je sedaj mislil na spomlad, kajti kolonija bo imela vsak čas za seboj najhujše mesece. Toda tema še ni dosegla dni pred pomladjo, taka je bila topa noč, skozi katero so se pretakala dejanja.

Vich si je pri Malini izposodil puško in šel za vas k mrhovišču, da bi cigani ne izkopali dveh kravjih mrh, ki ju je tam zakopal, in ne razširjali bolezni. Stal je v temi precej časa; premaknil se je šele, ko ga je prisilil moker mraz. V nočni temi mu oči niso mogle služiti, rabil je le sluh. Toda nikjer ni bilo čuti, da bi se kdo bližal po blatu ali po lepljivi glini čez polje. Moral je misliti na svojo nekdanjo udobno službo z zagotovljenimi dohodki in odmerjenimi delovnimi urami, obloženo restavracijsko mizo, včasih med tednom partija kegljanja ali pa kino, nedeljski izlet z Vlasto... eh, zбоgom; ni mu bilo žal, ker je vrtoglavo zle-

zel v tole pasje življenje. Narobe, sprejemal ga je z dobro voljo. Toda sedaj ga je pričelo tesniti, nezgoda s peso in še manjše nejevolje, slednjič pa nesreča z živino, sicer le dve glavi, toda to je bila vsa njegova živina. Prestopal je za vasjo kot ogoljufani norec, potlej je snel puško, ki ga je žgala na rami in izstrelil oba naboja v glino pred seboj, kajti ni si več bil svest, če bi morda slučajno ne obrnil cevi proti sebi.

Tu in tam so že mežikala svetla okna. Pri Snopkovih so pravkar ugasnili, bržčas Nanka seveda, kajti Tonek je koj po večerji zaspal kot klada, prej nego oče v čumnati. V temi je prisluskovala hropeče dihanje otroka, ker ni mogla takoj zaspati, ker so jo pekle vnate prsi. V takih nočeh je vladala tema in tišina kot pod vodami, vse je spalo, tudi kilavo otroče, le nekakšen obraz je bedel na drugem koncu. »Vem, da to ti delaš,« je uprla Nanka oči v temo kot v oči daljnega in trpečega jetičnega obraza. »Četudi dete ni krivo.«

Pri Šimonu se je še svetlikalo, pravkar pa so zastrli okno. Zvečer je bil tam učitelj Kamenik; ko se je Šimon pripravljaj na sejo, kjer bodo govorili o deputaciji za vodni urad v Užhorodu, se je dvignil tudi učitelj. V tem je dovršila svoje delo Eržika, stopila je v sobo in sedla k peči, ne da bi vzela v roke šivanje. Roke je položila na krilo, kaj drugega se ji ni ljubilo.

»Le še ostani,« je dejal Šimon učitelju Kameniku, s katerim sta se že tikala. »To-

da zastrita okna; ni treba, da bi vaju vsakdo videl.«

Ko je Šimon odšel, je učitelj nekaj časa brskal po papirjih, ki jih je imel zložene na robu mize. Eržika je sedela ob peči. Tu in tam je pogledal proti njej, ali pa ona proti njemu, srečala sta se s pogledi, toda brez vsake misli. Pravkar je imel v rokah staro številko časopisa. Obrčal je liste, ne da bi ga kaj posebno zanimalo; delj časa se je zaustavil le ob podobi razsvetljene ulice.

»Poglej, Eržika,« je nato dejal in odrinil stol od mize. »Poglej, kakšno je veliko mesto. Poglej, kakšna ulica, in to so kavarne, gledališča, ples, vrvež, vse — in luč nad lučjo, vidiš. In kaj imamo mi! Temo, puščobo, kaj?«

»Blato in mraz.«

»Blato, prepire... Pridi, sedi mi v naročje, gospodar pa naj debatira, kaj vse je še treba kanalizirati. Sedi. Ne, počakaj; zastri najprej okna.«

Seja je bila pri Novotnem, ker ni bilo krčme ali kaj podobnega, kjer bi se mogli sestajati. Skozi razsvetljena okna je bilo videti vse; bili so precej razgreti ter so včasih govorili vsi vprek. In vse je treba povedati v Užhorodu. Da jim je pridelek stekel skozi prste v vodo. Vse se je razvrednotilo, kar imajo. Gradili so in drago kupovali, toda poceni prodajali. Zdaj so na koncu in prosijo vsaj za setev, da bi na spomlad ne ostala zemlja neposejana. In da so bile sploh storjene pri kolonizaciji napake.

Šel naj bi Šimon, seveda, in še nekdo. Šimon je predlagal Malino, toda Rusini so zahtevali, da mora biti Rusin. Od vsega so terjali svoj del. Ivanin se je oglasil, da bi šel on.

»Ti bi pa kaj zalegel,« ga je podcenjeval Šimon.

»Kot ti ali kdo drugi,« so pomagali napadenemu nekateri z rusinske strani.

Šimon je sedel na stol kot na konja in skremžil obraz v trpek nasmeh.

»Ali veš, kaj so pontinška močvirja?« Možakar ni vedel, vedeli pa tudi niso Rusini, niti Čehi. Vsi so molčali.

»Ne veš, kaj?« ga je skušal Šimon. »Pontinška močvirja v Italiji, pri Rimu, ne veš, kaj? In kako so jih izsušili. Torej

vidiš. In kljub temu bi rad šel z deputacijo.

Pontinška močvirja, da. Šimon ne kani zamolčati na uradu, kako znajo drugje izvajati kolonizacijo. V Italiji. Na Pruskem. In kako tukaj.

Naposled pa je Ivanin spravil iz sebe, da je njegov najmlajši sinček Nikolka bolan. Če bi ga poslali v Užhorod, bi šel tudi v lekarno, kjer bi morda dobil zdravila proti fantovi vročici. Šele nato so rekli, naj gre.

Medtem pa se je doma lotila vročina tudi malega Petra. Čim se je pojavila na Nikolki bolezen, se malone ni premaknil od postelje, kjer je bratec ležal. Tu in tam ga je pogrnil, ker se je bolnik neprestano odgrinjal, ali pa ga je skušal razvedriti, nastavljal mu je svojo razkuštrano svetlo glavo, da bi se poigral z lasmi. Toda zaman; Nikolkinih vročinskih prstov ni bilo mogoče izvabiti. Najbolje jima je bilo še zvečer, ko je Peter legel k Nikolki kot vedno doslej, kajti v hiši s tolikimi otroci ni bilo prostora, da bi mogel imeti bolnik sam zase posteljo. Spala sta skupaj in bilo

jima je dobro, kajti v vsem sta bila vedno skupaj, ne oziraje se na starejše brate in sestre. Peter se je neprestano stiskal k steni, da bi imel bratec dovolj prostora; v temi je neutrudno odgovarjal na njegove besede, dokler ni spoznal, da Nikolka niti ne ve, kaj govori, ampak ga napada vročica.

Zdaj pa je dobil od njega še to, najprej mrzlico in posebno sladkobno utrujenost. Mati je smrčala, Polona pa se je poleg nje na postelji prevračala, kajti njeno telo, mlado kot zoreča jagoda, je bilo polno

nemira, kot je slišal mimograde z enim ušesom. In tiktakanje ure. V sosedni sobi so spali starejši fantje z očetom; ta pa je danes odšel v neko hišo na sejo in se ni še vrnil. Od okna je zrla daljnja in nepremična tema.

»Niolka, ali ne spiš?« Zazdelo se mu je, da bi vstala in obiskala gospo Snopkovo, a je na to koj pozabil.

Zjutraj je obležal pri Nikolki. Toda z Nikolko je bilo prej huje kot bolje; k osepnicam se je pridružila še pljučnica. Ivaninova je poslala starejšega fanta, Mihaela, k Bilejevi, če morda ve kaj učinkovitega proti vročini. Že včeraj je poskušala s pepelom božičnega ognja, toda kasno je bilo, da ni pomagal. Rešitev je bila v tem, kar prinese mož iz Užhoroda, in jela ga je pričakovati, čim je odšel od doma.

Z njim in s Šimonom je zarana odšel tudi učitelj Kamenik, ki mu je bilo sedaj v Stari Boutradi le dolgčas, ker zaradi škrlatinke ni poučeval. Šimon ga ni dolgo prigovarjal, in tako so šli trije.

Zijal je v izložbena okna ali kar tako na gnečo ljudi, dočim sta ostala dva razgovarjala z inženjerjem z vodnega urada. Tu in tam je zagledal mlado žensko, v čijih nozdrvih je še slutil vonj z vzhoda, ozrl se je za njo in takoj spoznal, kaj je prav za prav on sam, navaden učitelj iz naselbine v puszi.

Ko so vse uredili, jim je ostalo še precej časa do odhoda vlaka. Obljubljeno jim je bilo, da dobijo seme za setev; Ivanin je neprestano segal v žep, kjer je imel praške, ki jih je dobil v lekarni. Mogli so torej v gostilno. Kot se je odmikalo popoldne, tako so hodili iz krčme v krčmo. Učitelj je plačeval, Šimon pa jih je vodil in izkazalo se je, koliko poznanstev ima z najrazličnejšimi ljudmi.

In zakaj bi prav za prav hiteli na vlak. Pod večer je bilo mesto edinstven, prelep tok, zmes leska in bede, dvovprega, ki potiska življenje naprej. Vrvež, vsaj tako se je zdelo napitim možem, palače, banke, kavarne, živina, vojaki in židi, vse to so imeli pred seboj na ulici.

(Dalje prihodnjič)

Razne vrste

ZDRAVILNIH ZELIŠČ

kupuje po najvišjih dnevnih cenah

KMETIJSKA DRUŽBA, r. z. z o. z.
v LJUBLJANI

Novi trg 3

Zahtevajte informacije — pošljite vzorce in ponudbe!

Ekonom v Ljubljani, Kolodvorska ul. 7

r. z. z o. z.

(v lastni hiši)

Telefon interurban 25-06

Dobavlja vse deželne pridelke, kakor: pšenico, rž, ječmen, oves, koruzo, ajdo itd. Mlevske izdelke: pšenični zdrob, pšenično moko, rženo moko, ajdovo moko, koruzno moko, koruzni zdrob, pšenično in koruzno krmilno moko, pšenične otrobe, ješprenj, kašo. — Poljske pridelke: krompir, fižol, zelje, sadje, seno in slamo. Stalna zaloga vseh umetnih gnojil (rudninskega superfosfata, kalijeve soli, Tomasove žindre, nitrofoskala, apnenega dušika, čilskega solitra itd.), cementa in drugo.

Glavno zastopstvo za Slovenijo opekarne »Ilovac«, Karlovac, za vse vrste zidne in strešne opeke.

Kmetški hranilni in posojilni dom

zadruga z neomejenim jamstvom

v Ljubljani, Tavčarjeva ulica števil. 1

Žiro račun pri Narodni banki — Račun Poštne hranilnice 14.257 — Brzjav »Kmetškídom«
Telefon 28.47

Sprejema vloge

na knjižice in na tekoči račun — Daje kratkoročna posojila — Eskontuje menice
Nove vloge na knjižice in na tekoči račun vsak čas razpoložljive obrestuje po **4 do 5%**

Za vse vloge nudi popolno varnost

Zaupajte domačemu denarnemu zavodu!

Peko

**Vodi
v modi
in kvaliteti**